

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2009

Martin Škoula

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

**Památné stromy jako součást
kulturní krajiny: Západní Čechy -
Domažlicko. Syntéza poznatků
z terénních výzkumů**

Autor: Martin Škoula

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.

© duben 2009

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Památné stromy jako součást kulturní krajiny: Západní Čechy – Domažlicko. Syntéza poznatků z terénních výzkumů“ vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce PhDr. Miroslava Polišenského, CSc. na základě vlastních zjištění a za použití pramenů uvedených v seznamu literatury.

V Plzni dne: 15.4.2009

.....

Martin Škoula

Poděkování: Na tomto místě bych velmi rád poděkoval PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc. za kritické připomínky a cenné a odborné rady, kterými mi přispěl k vypracování mé diplomové práce.

**Památné stromy jako součást
kulturní krajiny: Západní Čechy-
Domažlicko. Syntéza poznatků
z terénních výzkumů.**

**Memorable Trees - A Part of Cultural
Landscape (Western Bohemia –
Region of Domažlice - The Synthesis
of Data)**

SOUHRN: Diplomová práce se zabývá terénním výzkumem památných stromů jako součástí kulturní krajiny v Západních Čechách, konkrétně v oblasti Domažlicka. Pojednává o památných stromech jako o živých organismech, o jejich životních cyklech a o péči o ně. Dále se zabývá zmapováním polohy jednotlivých stromů, jejich stručným popisem a fotografickou dokumentací.

Klíčová slova: památné stromy, Domažlicko, ochrana přírody, kulturní krajina, vzrůst stromu, stáří stromu, kulturní památka, krajinná dominanta

SUMMARY: This diploma work is concerned with the topic of field research of eventful trees taken as a part of culture landscape in West Bohemia, particularly in region of Domažlice. It focuses on eventful trees from the point of view of living organisms, their life cycles and the importance of caring for them. This work also considers locality of individual trees noting on the map as well as their brief description and snapshots.

Key words: eventful trees, region of Domažlice, nature protection, culture landscape, tree growing, age of tree, cultural monument, scenery view point

OBSAH

ÚVOD	8
CÍL A METODIKA VÝZKUMU	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
I. 1 POPIS ZKOUMANÉ LOKALITY	10
I. 2 ŽIVOT A VÝZNAM STROMU.....	13
I. 3 DRUHY PAMÁTNÝCH STROMŮ VE ZKOUMANÉ LOKALITĚ.....	18
I. 4 CO JE TO PAMÁTNÝ STROM: LEGISLATIVNĚPRÁVNÍ PŘEDPOKLADY.....	30
I. 5 VÝZNAM PAMÁTNÝCH STROMŮ V KRAJINĚ	32
I. 6 HISTORIE OCHRANY STROMŮ.....	33
I. 7 SOUČASNÝ STAV OCHRANY PAMÁTNÝCH STROMŮ.....	34
I. 7 ZÁCHRANA GEOFONDU PAMÁTNÝCH STROMŮ.....	35
I. 8 ÚDRŽBA PAMÁTNÝCH STROMŮ.....	37
I. 9 PÉČE O PAMÁTNÉ STROMY NA DOMAŽLICKU.....	44
I. 10 FINANČNÍ NÁSTROJE PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU	45
I. 11 OŠETŘENÉ PAMÁTNÉ STROMY DOMAŽLICKA V ROCE 2007-2008.....	47
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	48
II. 1 CÍL VÝZKUMU	48
II. 2 METODY VÝZKUMU	48
II. 3 ÚDAJE.....	49
II. 4 DISKUZE.....	50
II. 5 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	50
II. 6 ZÁVĚRY VÝZKUMU	52
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
PŘÍLOHY	56

ÚVOD

„Vidět krásu stromu záleží nejen na zaměření našeho pohledu, ale i schopnosti si všimnout. Nečekat ohromující divadlo – spíš jemné promlouvání. A to chce vstřícnost. Pochopit, v čem je mimořádnost stromu před vámi.“ [1]

Tématem diplomové práce jsou památné stromy jako součást kulturní krajiny v Západních Čechách. Tato oblast je velice rozsáhlá, a proto je práce zaměřena především na Plzeňský kraj, konkrétně na oblast Domažlicka. Některé památné stromy rostoucí v této oblasti jsou sice podchyceny v materiálech odboru životního prostředí Plzeňského kraje, ale chybí v nich ucelený oblastní pohled a podrobnější popis lokalit, v nichž se tyto stromy nacházejí.

Téma bylo vybráno z toho důvodu, že problematika stromů jako živých organismů mi je velice blízká, neboť se s ní často setkávám ve své učitelské praxi při výuce odborných předmětů u oborů Modelář a Truhlář.

Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. Teoretická část se zabývá památnými stromy v obecné rovině. Je zde zmíněn význam stromů jako takových, ale i jejich životní cyklus a pochody probíhající uvnitř stromu. Práce také částečně podhaluje problematiku samotného určování, ošetřování, péče, ale i ekonomické aspekty, které se týkají celé oblasti údržby a ochrany památných stromů. Výzkumná část diplomové práce je zaměřena na interpretaci poznatků souhrnného terénního výzkumu, podrobné určení lokalit, v nichž se jednotlivé stromy nacházejí, jejich popis, fotografická dokumentace a u některých stromů je připojena i legenda, jež se k uvedeným stromům váže.

Kapitola Závěry výzkumu zodpovídá otázku, zda bylo dosaženo vytýčených cílů.

V Závěru je shrnuta daná problematika a vlastní pohled na zkoumanou lokalitu jako celek.

CÍL A METODIKA VÝZKUMU

Cílem diplomové práce je interpretace poznatků z terénního výzkumu zabývající se lokalizováním, podrobným zmapováním a popisem jednotlivých památných stromů nacházejících se v oblasti Domažlicka.

Teoretická část je vypracována za pomoci dostupné literatury zabývající se tematikou památných stromů a činností s nimi spojenou.

Samotné zdokumentování, jenž se nachází v části výzkumné, je provedeno vlastním vyhledáváním těchto památných stromů pomocí zevrubného popisu lokalit a map vydaných v publikaci odboru životního prostředí Plzeňského kraje, jejich fotografováním, určením stavu, v jakém se nacházejí, a přeměřením průměru kmene a odhadem výšky.

Práce by měla být podkladem pro zpracování a vydání příručky pro kulturní a turistické účely, kterou hodlá vydat Magistrát města Domažlic.

I. TEORETICKÁ ČÁST

I. 1 Popis zkoumané lokality

Správní obvod s rozšířenou působností Domažlice leží v jihozápadní části Plzeňského kraje, svou polohou patří mezi tzv. pohraniční správní obvody. Západní část území sousedí se Spolkovou republikou Německo (region Bavorsko), zbývající část území hraničí se čtyřmi správními obvody Plzeňského kraje – Tachov, Horšovský Týn, Přeštice a Klatovy (viz příloha č. I).

Správní obvod zahrnuje 58 obcí: Babylon, Bělá nad Radbuzou, Brnířov, Česká Kubice, Díly, Domažlice, Drahotín, Draženov, Hora svatého Václava, Hostouň, Hradiště, Hvoždany, Chocomyšl, Chodov, Chodská Lhota, Chrastavice, Kanice, Kaničky, Kdyně, Klenčí pod Čechovem, Koloveč, Kout na Šumavě, Libkov, Loučim, Luženičky, Mezholezy, Jikavče, Mnichov, Mrákov, Mutěnin, Nemanice, Němčice, Nevolice, Nová Ves, Nový Kramolín, Otov, Pařezov, Pasečnice, Pec pod Čerchovem, Pelechý, Poběžovice, Pocinovice, Postřeliv, Rybník, Spáňov, Srbice, Stráž, Tlumačov, Trhanov, Úboč, Újezd, Únějovice, Úsilov, Vlkanov, Všepadly, Všeruby, Zahořany, Ždánice.

Kdyně, Poběžovice a Domažlice jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. [13]

Svou rozlohou je domažlický region čtvrtý největší v Plzeňském kraji a uvádí se, že je sedmý nejvíce zalidněný v kraji.

Správní obvod Domažlice je lokalizován ve zvlněné pahorkatině s průměrnou výškou okolo 450 m nad mořem. Z hlediska geomorfologické stavby tvoří jeho hranici na jihozápadě Všerubská vrchovina táhnoucí se v délce 20 km při státní hranici. Tento geomorfologický útvar je přechodem mezi Šumavou a Českým lesem. Skládá se ze Všerubské brány s nejvyšším vrcholem Jezvinec 736 m n. m. a Kdyňské brázdy. Pokračováním na západní hranici okresu je Čerchovský les patřící do horského masivu Českého lesa. Nejvyšší horou v části Českého lesa je Čerchov 1 042 m n. m. Dále se táhne skupina zvaná Haltrava tvořící dlouhé souvislé pásmo vyšších vrcholů. Na severozápadní hranici okresu se dále rozkládá skupina Plešská s nejvyšším vrcholem Zvon

859 m n. m. Úpatí Českého lesa lemuje Podčeskoleská pahorkatina. Zmíněné geomorfologické útvary patří do Šumavské soustavy. Českomoravská soustava vyplňuje východní část okresu a zahrnuje geomorfologické celky Merklínskou pahorkatinu a Chudenickou vrchovinu.[4]

Nejvýznamnějším vodním tokem sledovaného území je řeka Radbuza patřící k povodí Berounky a pramenící u osady Závist v Českém lese. Významným přítokem, který posiluje Radbuzu v jejím horním toku a ústí do ní u Horšovského Týna, je Trhanovský potok. Dalším silnějším přítokem Radbuzy je říčka Zubřina, pramenící v Čerchovské části Českého lesa se soutokem u Staňkova.

Přibližně 90% území okresu náleží do mírně teplé klimatické oblasti mírně vlhké s poměrně studeným zimním obdobím. Zbytek území – vrcholové partie Českého lesa – spadá do oblasti chladné.

Zhruba 36% rozlohy okresu Domažlice zaujímají lesní porosty, což převyšuje zhruba o 6% krajský i republikový ukazatel. Zastoupení zemědělské půdy (55,1%) a z ní orné půdy (67,1%) se v okrese pohybuje na úrovni krajského a republikového ukazatele.

Nejvýznamnějším přírodním fenoménem mikroregionu Střed je převážně zalesněné hraniční pohoří Český les, které je vedle Šumavy součástí tzv. „Zelené střechy Evropy“. Nejcennější přírodní prostředí v zájmovém území tvoří Čerchovský a Haltravský hřbet Českého lesa, Branžovský hvozď, Sedmihoří, Všerubské mezihoří a Haltravské Podčeskolesí.

Dominantní krajinný útvar pohoří Českého lesa se zbytky bučin je připravován na vyhlášení chráněné krajinné oblasti (CHKO). Dosud má toto území statut přírodního parku. Na příznivém krajinném rázu území se výrazně podílí i přírodní parky Branžovský hvozď, Sedmihoří a Zelenov. V návrhu je přírodní park Jezvinecký les.

V území je lokálně zachovalá polopřirozená skladba rozsáhlých lesních porostů a několik stanovišť vzácných rostlinných či živočišných druhů, které jsou chráněny v maloplošných zvláště chráněných územích přírody. Nejvýznamnějším zvláště chráněným územím přírody je Národní přírodní rezervace Čerchovské hvozdy, která je současně i nadregionálním biocentrem

ÚSES. Většina přírodních rezervací kromě přírodní rezervace Postřekovské rybníky je lokalizována mimo mikroregion Střed, avšak vyskytuje se zde řada přírodních památek (např. Sokolova vyhlídka, Skalky u Sádku, Sokolova, Mutěňínský lom, Louka u Šnajberského rybníka).

V regionu je obhospodařováno na 38 732 ha, což představuje třetí největší rozlohu v Plzeňském kraji. Podíl orné půdy kraje v roce 2003 činil 8,7%, lesní půdy 7,9% a vodní plochy 7,0%. [14]

I. 2 Život a význam stromu

Stromy jako živé organismy

Stromy jsou největší živé organismy z rostlinné říše. Začínají svůj život jako malé semenáčky, s postupujícím růstem však získávají převahu nad ostatními rostlinami, proti nimž mají tři biologické zvláštnosti: výškový růst, stabilní vegetační orgány a dlouhověkost.

Výška je typická pro daný druh. Většina stromových druhů je schopna dorůst do 30 - 50 m, některé druhy, např. kalifornské sekvoje, dosahují výšek kolem 100 m. Nejvyšší strom mezi dosud změřenými byl 135 m vysoký.

Stromy vysoké několik desítek metrů mají také mohutnou korunu a velké množství listů, v nichž probíhá fotosyntéza, která vyprodukuje obrovské množství organických látek, které zajišťují jejich další růst a výživu. Pro vznik mohutné koruny je důležitý mohutný kořenový systém, kterým strom čerpá vodu potřebnou k fotosyntéze.

Mezi růstem a životností existuje určitý vztah. Rychle rostoucí stromy obvykle nedosahují příliš vysokého věku (dožijí se několika desetiletí, případně jednoho století). Například topoly vyrůstají do značných výšek dříve než jiné druhy. Po několika letech intenzita jejich růstu značně klesá, později se ulamují větve a přestárlý strom se pomalu začíná rozpadat, případně se při mohutném náporu větru vyvrátí. Bříza, olše, vrba a topol žijí asi jedno století. Buk a smrk se dožívají asi 200 – 300 let. Z našich domácích listnáčů nejdéle žije lípa a dub – až 500 let. Nejstarší dub se nachází v Německu, a to u Bocholtu v severním Porýnsku – Vestfálsku, a jeho stáří se odhaduje na 1 300 let. Tis roste velmi pomalu, může však dosáhnout věku i přes 2 000 let. Nejstarší tis se nachází ve Fortingallu ve Skotsku a má téměř 3 000 let. I některé obří sekvoje kalifornské mají stáří přes 3 000 let. Nejstarší dosud žijící stromy na světě jsou borovice osinaté, které rostou ve vysokohorském prostředí amerického pohoří Sierra Nevada. Podstatnou část roku tráví za mimořádně nízkých teplot, v podstatně promraženém stavu, čímž se vysvětluje jejich vysoký věk. [9]

Části stromu

Strom se skládá z kořenů, kmenu a koruny. Každá z těchto částí plní určité úkoly.

Kořeny tvoří ve svém souhrnu kořenový systém. Hlavní kořen, popřípadě hlavní kořeny a vedlejší kořeny, upevňují strom v zemi. Kořenovým vlášením přijímají ze země vodu s rozpuštěnými výživnými látkami potřebnými pro život a růst stromu.

Kmen nese korunu stromu. Kmenem je vedena kořeny přijatá voda s výživnými látkami do koruny až k listům. Část kmenu od země k prvním větvím, či k začátku koruny se nazývá peň. Kmen může pokračovat až k špičce stromu, jako například u jehličnanů a některých listnáčů. Takové stromy se označují jako jehlanovité. U většiny listnatých stromů se kmen rozděluje do koruny. Stromy s tímto tvarem koruny se nazývají rozvětvené.

Koruna stromu se skládá z větví a větviček s pupeny, listy, květy a plody. Tvar a velikost koruny mohou být různé. Stromy, které stojí volně, mají plně vytvořenou korunu. U stromů, které rostou v zápoji, je koruna z nedostatku světla vytvořená vysoko a více či méně roslá oslabeně. Stromy, které stojí na kraji lesa, na svazích nebo těsně u zdí, tzv. okrajové stromy, mají nerovnoměrnou korunu. [10]

Výživa stromu

Strom si sám vytváří stavební látky potřebné pro život a růst. Strom přijímá četnými průduchy na spodní straně listů oxid uhličitý ze vzduchu a kořeny vodu s anorganickými látkami z půdy. Oxid uhličitý a voda se v listech za pomoci listové zeleně a slunečního světla jako zdroje energie mění na cukr a škrob. Kyslík, který se přitom uvolňuje, se průduchy listů opět vrací do vzduchu. Přeměna stromem přijatých anorganických látek na organické látky se jmenuje asimilace. Protože tato přeměna probíhá jen za přítomnosti světla, tzn. jen ve dne, nazývá se tento proces také fotosyntéza.

Z cukru a škrobu tvoří strom další stavební a doprovodné organické látky, nejdříve glukózu, potom celulózu, lignin, pryskyřice a tuky. K tomu potřebuje různé prvky obsažené ve vodě a v půdě, popřípadě živiny, které jsou přijímány kořeny. Těmito prvky jsou např. dusík, fosfor, křemík, síra, draslík, vápník, hořčík a železo.

K přeměně cukru a škrobu je třeba kyslík, který strom přijímá kůrou a buňkami kořenů. Přitom odevzdává do vzduchu oxid uhličitý. Tento proces se nazývá disimilace nebo dýchání. Disimilace probíhá především v noci. Přitom není odevzdáván žádný kyslík, ale naopak je ze vzduchu přijímán.

Příjem vody a v ní rozpuštěných minerálních solí probíhá především sací silou kořenů, popřípadě tlakem kořenů. Odpařováním vody v listech, tzv. transpirací, vzniká proud, který vodu z půdy táhne vodivými buňkami běli (xylémem) až k listům a jehličím. Transport vody je navíc podporován difúzí, osmózou a kohezními a kapilárními silami. V lýkových buňkách (floému) se vedou z koruny vlastní stavební látky do dělivých pletiv a do zásobních buněk v kořenech, kmeni a ve větvích. Stavební látky strom využívá k tvorbě nových buněk, popřípadě k růstu. Tento růst probíhá podle určitých zákonitostí v dělivých pletivech, především v kambiu a vrcholových pupenech.

Kromě růstu stromů probíhá rozklad odumřelých listů, větví a ostatních částí stromů na zemi a v zemi.

Houby a bakterie rozkládají organický materiál na CO₂, vodu a minerální látky. Les tudíž nezná odpad, využívá látky vzniklé při rozkladném procesu jako výživu. [8, 10]

Růst stromu

Výškový růst jehličnanů začíná počátkem května a končí v červnu, u listnáčů začíná koncem dubna a trvá 40 – 50 dnů. Výškový roční přírůstek se nazývá letorost a na jeho délku má vliv počasí v minulém roce, kdy se zakládaly pupeny a shromažďovaly zásobní látky pro další rok. Po dosažení určité teploty (záleží na nadmořské výšce a povětrnostních podmínkách) dojde ve vegetačním vrcholu k rychlému množení buněk (vegetační vrchol je poslední

pletivo výškového přírůstku za minulé vegetační období), tvoří se nová buněčná pletiva (soubory buněk) a strom roste do výšky. Letorosty jsou obzvláště dobře patrné u jehličnatých dřevin, které každý rok vytvářejí přesleny větví. Velikost letorostu závisí na druhu dřeviny, jejím stáří, klimatických vlivech, podmínkách stanoviště a může být od několika centimetrů až do jednoho metru.

Tloušťkový přírůstek začíná přibližně s rašením pupenů a trvá po celé období výškového růstu. Roční přírůstek se nazývá letokruh a jeho velikost je ovlivněna počasím stávajícího roku, hlavně množstvím srážek a teplem. Většina stromů roste do tloušťky více v mládí. K přirůstání do tloušťky dochází dělením buněk v dělivém pletivu kambiu, které směrem dovnitř kmene odděluje dřevní buňky a na vnější straně lýkové buňky (obvykle až ke konci vegetačního období). Letokruh může být široký od několika milimetrů u pomalu rostoucího stromu až po několik centimetrů u rychle rostoucího stromu.

Kořeny začínají přirůstat do délky i tloušťky na jaře, později než letorosty, a růst trvá až do pozdního léta, za příznivého počasí až do pozdního podzimu. [9]

Význam a úloha stromů

Úkoly stromů popř. lesa týkající se ochrany životního prostředí (mimoprodukční funkce) jsou především zlepšení a udržení čistoty vzduchu, zachování zdravého klimatu a ochrany krajiny. Kromě toho je to životní prostor (biotop) pro rostliny a zvířata. Odevzdáním kyslíku a vázáním částic sazí a prachu ze vzduchu se stromy starají o neustálou obnovu vzduchu a snižují jeho znečištění. Tím vytváří stromy a les jeden z předpokladů, které jsou nezbytné pro rekreaci člověka a pro udržování jeho životního prostředí. Kromě toho umožňují vyvážené přírodní klima.

Les filtruje vodu a reguluje její koloběh. Udržuje vlhkost půdy déle než nezalesněná půda, protože odpařování z lesní půdy a odevzdávání vody listy stromů probíhá jen pomalu. Les tak umožňuje vyrovnané stavy potoků a řek, především během tání sněhu. Nebezpečí záplav je v lesnatých oblastech mnohem menší než na nezalesněném území. Les zabraňuje transportu zeminy

větrém, vodou, suťovou a sněhovou lavinou a tím devastaci krajiny. Kořeny stromů navíc chrání hladinu podzemní vody před jejím poklesem.

Stromy a les jsou dále zásobárnou uhlíku, protože dlouhodobě vážou uhlík z oxidu uhličitého přijatého listy a jehličím. V kilogramu suchého dřeva je obsaženo asi 500 g uhlíku. Příjem oxidu uhličitého dřevinami se snižuje podíl CO₂ (skleníkového plynu) v atmosféře. [10]

I. 3 Druhy památných stromů ve zkoumané lokalitě

Buk lesní (Fagus sylvatica)

Je statný opadavý listnatý strom se štíhlým kmenem a pravidelnou vejčitou korunou, který může dorůstat výšky i přes 45 metrů. Jeho přirozený areál zahrnuje většinu Evropy, od jižní Itálie po Švédsko a od Portugalska po Turecko. Koruna je mohutná, pravidelného vejčitého tvaru. Kmen je štíhlý, pokrytý tenkou hladkou borkou bělošedé barvy, někdy s mírným namodralým nádechem. Pupeny jsou úzce kuželovité a pichlavě zašpičatělé, červenohnědé a pokryté brvitými šupinami. Listy jsou řapíkaté, velmi mírně nepravidelně laločnaté (téměř celokrajné), široce vejčité, zašpičatělé, lysé, jen při kraji brvitě. Kvete v dubnu a květnu. Samčí květy rostou ve vztyčených svazečcích, samičí po dvou na konci letorostů. Plody jsou bukvice – trojboké nažky pokryté měkkými ostny. Pro člověka jsou jedovaté. Roste hojně od pahorkatin do hor, vytváří významná společenstva – bučiny. Má vysoce ceněné středně tvrdé a snadno štípatelné dřevo. Vzhledem k vysoké variabilitě zejména ve tvaru listů je značná nejednotnost v taxonomii infraspecifických taxonomických jednotek (poddruhů, variant a forem).

Buk lesní roste téměř v celé Evropě mírných zeměpisných šířek, ve vyšších polohách je rozšířen i v jižní Evropě. V jihovýchodní Evropě na něj navazuje buk východní (*Fagus orientalis*). Buk se přirozeně vyskytuje především v biotopech bučin, v Česku tedy v nadmořských výškách 300 až 1 000 m. Současný výskyt je oproti přirozenému výrazně omezen. Na území Česka se buk dostal po poslední době ledové až poměrně pozdě, cca 3 000 až 4 000 let př. n. l. Z větší části vytlačil jedli bělokorou. Do střední Evropy se dostal jak z jihozápadu, tak z jihovýchodu (šíření z jihu bránily Alpy). Někteří taxonomové spekulují o tom, že západní a východní buk jsou dokonce dva různé druhy (byly od sebe po celou poslední dobu ledovou a významnou část holocénu geograficky odděleny).

Plody jsou pro člověka za syrova jedovaté, tepelnou úpravou toxicita značně klesá. Při požití většího množství syrových semen dochází k zažívacím

obtížím (nevolnost, průjem, případně zvracení), křečím, otupělosti a případně i ke známkám ochrnutí. Záleží ovšem na (velmi kolísajícím) obsahu jedovatých látek v rostlině i na citlivosti daného jedince. Mnozí lidé konzumují syrové bukvice bez jakýchkoliv následků. První pomocí je vyvolání zvracení a podání dávky živočišného uhlí.

Řada kultivarů se vysazuje v parcích jako okrasný strom nebo masově pro dřevo. Dřevo se používá v nábytkářství (využívá se jeho dobré ohebnosti po ohřátí párou), truhlářství, na výrobu parket, železničních pražců či kuchyňského nářadí. Bukové dřevo je velmi výhřevné. Dříve se suchou destilací bukového dřeva vyráběl methanol (dřevný líh) a bylo i materiálem pro výrobu dřevoplynu.

Dub letní (Quercus robur)

Česky též křemelák, je mohutný listnatý strom z čeledi bukovitých. Přirozeně se vyskytuje v Evropě a Malé Asii, na Kavkaze a některých lokalitách severní Afriky. Roste od nížin do podhůří, kde může vytvářet doubravy nebo růst jako solitér. Roste-li v lese, snadno ztrácí spodní větve.

Jeho koruna je mohutná, nepravidelně a mohutně rozložitá, protáhlá směrem nahoru. Borka je tmavošedá, hrubě rozpukaná. Listy jsou obvejčité, nepravidelně peřenolaločnaté, na bázi srdčitě ouškaté. Občas trpí padlím.

Křemelák kvete v dubnu až květnu. Květy jsou jednopohlavné, samčí květenství má charakter jehněd na loňských větévkách, samičí jehnědy rostou na letorostech. Plodem je žalud (jednosemenná nažka) sedící v číšce. Stopka je 3 - 7 cm dlouhá.

Dub letní dorůstá výšky až 45 metrů. Roste v téměř jakémkoli typu půdy včetně písčité, daří se mu i na vlhkých hlinitých půdách. Má hluboké kořeny, které mohou tvořit spojení se spodní vodou, proto bývá častěji zasažen bleskem než jiné stromy. Je mimořádně odolný proti větru. Křemelák roste velmi pomalu, zralého věku dosahuje až ve 100 letech, zato je ale dlouhověký, může se dožít i 1 500 let. Lépe snáší střídání podnebí než dub zimní.

Kůra dubu letního se využívá k léčení různých kožních onemocnění a vyrážek, nicméně častěji se používá kůra z příbuzného dubu zimního, která má

být účinnější. Nejúčinnější je čerstvá kůra mladých stromů, rozpučená borka starého stromu je považována za bezcennou, stejně jako kůra delší dobu skladovaná.

Dub byl odjakživa symbolem síly, dlouhověkosti a odolnosti a jako takový získal výsadní postavení zejména v germánské mytologii, kde byl zasvěcen bohu blesku, Thórovi. Je považován za německý národní strom a symbol německého národa. Vyšší třídy některých německých vyznamenání se od svých nižších variant odlišují přidáním dubových ratolestí (viz válečný kříž, ve vyšší variantě válečný kříž s meči, brilianty a dubovou ratolestí). Dubové listy jsou též mnohde znakem lesníků.

Dub je vcelku oblíbený strom pro svou mohutnost, stáří, kterého může dosáhnout, a vlastnosti, se kterými je spojován. Často ho lze nalézt v alejích a mezi památnými stromy. Bývá vysazován tam, kde je třeba zpevnit půdu, např. na hrázi rybníka.

Dubu letnímu se velice podobá rovněž v Česku se vyskytující dub zimní. Oba stromy se můžou i křížit a výsledné hybridy mohou jejich rysy různě kombinovat, navíc některé rozpoznávací znaky jsou proměnlivé i v rámci čistých druhů. Jejich rozeznávání je z tohoto důvodu značně komplikované.

Jasan ztepilý (Fraxinus excelsior)

Jedná se většinou o statný strom dorůstající výšky 30 – 40 metrů, případně i více, nicméně za méně příznivých podmínek může vyrůst i jako keř. Větve má šedozelené, pupeny černohnědé, vejčité, i po rozemnutí bez výraznější vůně (tím se snadno odliší od ořešáku královského, který má pupeny podobné, ale charakteristicky voňavé). Listy jsou 20 – 25 cm dlouhé, vstřícné, lichospeřené, 4 – 5jařmé s 9 – 13 lístky. Jednotlivé lístky jsou vejčité a kopinaté, dlouze zašpičatělé, drobně ostře zubaté, u řapíku přisedlé. Květy jsou jedno- nebo oboupohlavné, nahé, v mnoha barevných variacích od bílé po různé odstíny růžové. Květenstvím je postranní lata. Plody jsou úzce podlouhlé křídlaté nažky leskle hnědé barvy rostoucí na dlouhých převislých stopkách. Kvete od dubna do května (alergologicky je středně významný). Daří se mu ve

vlhkých a podmáčených lesích nebo na sutích. Roste od nížin až po nízké horské polohy.

Javor klen (Acer pseudoplatanus)

Javor klen je poměrně mohutný strom, dosahuje výšky až 30 m a obvodu kmene i přes 300 cm. Stáří stromu dosahuje maximálně 300 až 400 let. Borka kleny je šedočervená, odlupující se do šupinovitých útvarů (to dodává kleny charakteristický vzhled). Listy dosahují velikosti do 12 cm, jsou dělené do 3 – 5 laloků, jejichž konce na rozdíl od příbuzného javoru mléče nejsou ostře zašpičatělé. Květy javoru jsou nevýrazné, zelené, plody dvounažky s křídly. Křídla spolu svírají ostrý úhel. Strom se rozšiřuje pomocí větru (anemochorie).

Javor klen je typickou dřevinou vyšších poloh, najdeme ji zejména v nadmořské výšce 400 až 1 000 m. Klen je typickým druhem biotopů suťový les a horská klenová bučina. Místy se jako příměs může vyskytovat i v jiných typech bučin. Klen se v podhorských a horských oblastech chová někdy jako náletová dřevina – vzhledem k šíření větrem mohou jeho semena překonávat i relativně velké vzdálenosti, navíc mají poměrně dobrou klíčivost. Pod jediným klenem na neudržované louce tak může být až 10 000 semenáčků zejména ve směru převládajících větrů. Klen porůstá zejména opuštěné stavby, zídky a kamenné snosy na hranicích pozemků, kde vytváří sekundární biotopy na antropogenním stanovišti, které jsou svým vzhledem blízké suťovým lesům.

Javor klen není častou dřevinou vysazovanou v parcích (oproti mléči), místy se používá na stromořadí. Lesníci jej používají jako meliorační dřevinu v místech s mělkou či suťovou půdou, kde by se již buku či smrku tolik nedařilo.

Jedle bělokora (Abies alba)

Jedle bělokora je vysoký statný jehličnatý strom s pyramidální až válcovitou korunou. Ve střední Evropě roste v horských a podhorských lesích, společně s bukem vytváří nyní již vzácné bukojedlové lesy. Své optimum má v 5. lesním vegetačním stupni (LVS) na bohatých stanovištích živné řady.

Velmi vysoký strom (až 65 m) s válcovitým rovným kmenem o průměru až 2 m. Koruna v mládí kuželovitá, později válcovitá, na vrcholu zploštělá (tzv. čapí hnízdo). Kůra hladká, většinou světle šedivá, ve stáří tmavší, rozpukaná borka. Letorosty šedé, jemně plstnaté. Pupeny špičatě vejčité, hnědé, bez pryskyřice. Jehlice 2 – 3 cm dlouhé, ploché, na svrchní straně leskle temně zelené, na rubu s dvěma lesklými proužky (průduchy). Šišky vzpřímené, 10 – 20 cm dlouhé, 3 – 5 cm široké, válcovité, nahoře zaoblené. Dozrávají během září a rozpadají se na stromech. Šupiny opadávají a na stromech zůstávají pouze větveny. Trojhranná semena (8 – 11 mm dlouhá, 3 – 5 mm široká) mají neopadavé křídlo.

Vyskytuje se v evropských pahorkatinách a horských polohách s optimem ve střední Francii a západním Německu a dále v jihoevropských pohořích (Balkán, Apeniny). Na východě zasahuje až do SZ části Malé Asie, na jihu do Řecka a Sicílie. Menší izolované areály se nacházejí na Korsice, v Pyrenejích a ve stř. Francii (Cevennes).

Hranice jejího rozšíření je limitována jejími nároky na vlhkost a citlivost vůči pozdním mrazům. Je také velmi citlivá ke znečištěnému ovzduší (především oxidy síry). V jižní části areálu je vysloveně horským stromem (vystupuje téměř do 2 000 m n. m.), směrem na sever sestupuje i do nižších poloh (300 m). Vyžaduje vlhkou hlubší půdu a jako klasický klimaxový druh snáší dobře zastínění.

Od 60. – 70. let 20. století po ekologické katastrofě (imise) v některých oblastech našich příhraničních pohoří téměř vymizela. V posledních několika letech se její stav postupně zlepšuje a opět se stává (též zásluhou lesnické politiky) nedílnou součástí našich lesů.

Především dřevo, které bylo používáno k vodním stavbám, dále jako stavební dříví, k výrobě šindelů, sudů apod. Vzhledem k poměrně vzácnému výskytu v našich lesích se jedlové dřevo většinou používá při rekonstrukcích krovů historických budov a dřevěných staveb či zastřešených mostů.

Jinan dvoulaločný (Ginko biloba)

Jinan dvoulaločný (*Ginkgo biloba*), zvaný též ginkgo, je dvoudomý opadavý strom z jinak vymřelého oddělení Ginkgophyta. Jde o pravděpodobně nejznámější tzv. žívoucí fosílii ve světě rostlin. Přirozeně se vyskytuje již jen na malém území v Číně, jinak je ale s oblibou vysazován jako okrasný strom v parcích a zahradách. Jeho druhové jméno odkazuje na charakteristický tvar jeho listů.

Samčí květy jsou v jehnědách, jednotlivé samičí květy mají dlouhé stopky. Semena jsou velká s dužnatým osemením.

Jako okrasná dřevina je široce použitelný i v městském prostředí. Oblíbenější jsou samčí rostliny. Oplodí obsahuje dráždivé látky (alergeny) a páchne po fekáliích.

Sbírá se list (*Folium ginkgo bilobae*), a to od jara do začátku léta. Někdy se sbírají i zralé plody. List obsahuje flavonoidy, terpenické laktony, organické kyseliny, fenolické látky, karotenoidní barvivo, sacharidy aj. Semena obsahují organické kyseliny (jež jsou původcem zápachu i možného podráždění pokožky), glyceridy, steroly a estery. Droga rozšiřuje cévy, preventivně se užívá proti náhlým příhodám mozkovým, proti infarktu myokardu i proti poškození buněk vznikajícímu při degenerativních nemocích spojených se stářím.

Byla a je nabízena jako lék i při poruchách paměti, otocích mozku, nedokrvení dolních končetin, při Alzheimerově chorobě, jejíž průběh údajně zpomaluje, při impotenci způsobené zhoršeným průtokem krve tepnami penisu, při kochleární hluchotě (hluchota způsobená nedostatečným průtokem krve ke sluchovým nervům), při chronickém pískání v uších i při chronické závratí. Podle studie z roku 2008 je však zcela neúčinný proti Alzheimerově chorobě, kterou měl údajně mírnit.

Podává se buď ve formě nálevu nebo krátce vařeného odvaru, nebo ve formě tinktury. Ale vzhledem k tomu, že v listech je obsaženo poměrně malé množství účinných látek, používají se komerčně připravované výrobky, v nichž je obsah účinných látek zvýšen až na padesátinásobek oproti přírodnímu materiálu.

V anglosaské taxonomické literatuře je druh *Ginkgo biloba* řazen do samostatného oddělení Ginkgophyta, což je podporováno moderními výsledky genetických výzkumů. V evropské literatuře převládá systém, v němž se na úrovni oddělení slučují všechny nahosemenné rostliny jako Pinophyta, včetně tohoto druhu; odděluje se teprve na úrovni samostatného pododdělení (subdivisio) Ginkgophytina, případně na úrovni třídy (classis) Ginkgopsida. Tento posledně jmenovaný přístup také dodržuje i Květena České republiky.

Latinský název rodu *Ginkgo* má původ koncem 17. stol. Nepřesným přepisem čínského jména yinxing (český přepis jin - sing) jako „ginkyo“ resp. „ginkgo“ německým lékařem a botanikem Engelbertem Kaempferem v jeho díle „*Amoenitatum Exoticarum*“ (Lemgo, 1712), ve kterém tento druh jako první zmínil; původní čínské jméno v doslovném překladu značí „stříbrná meruňka“. Druhovému adjektivu *biloba* je odvozeno z latiny a vztahuje se ke tvaru listů; ze slov *bis* (dva, dvojí) a *lobos* (lalok). Převodem z latiny vzniklo i české druhové označení. *Jinan* dvoulaločný se objevil v knize Jaroslava Foglara *Stínadla se bouří*, kde jedna ze skupin Vontů zvaná Uctívači ginkga užívá listy ginkga jako odznak příslušnosti.

Lípa malolistá (Tilia cordata)

Lípa malolistá, též lípa srdčitá (*Tilia cordata*), je český národní strom. Lípa malolistá je statný opadavý listnatý strom s košatou, vysoko klenutou korunou, který dorůstá 30 a více metrů. Statný kmen je pokryt tenkou, tmavou a mělce podélně zvrásnělou kůrou. Pupeny jsou černohnědé, vejcovité. Listy jsou dlouze řapíkaté, nesouměrně srdčité a lysé, pouze v úhlech velkých žilek na spodní straně listů mají rezavé chomáčky chlupů (na rozdíl od lípy velkolisté, která je má bělavé). Kvete od června do července. Květy jsou oboupohlavné, žlutavě bílé, stopka vrcholíků je téměř do poloviny srostlá s jazykovým blanitým listenem. V době květu omamně voní. Plod je jednopouzdrý kulovitý oříšek s tenkostěnným oplodím. Běžně se kříží s lípou velkolistou (výše uvedený rozpoznávací znak slouží pouze k rozlišení čistých jedinců, existenci kříženců

nezohledňuje). Kříženec se nazývá lípa obecná (*Tilia vulgaris*). Ve volné přírodě je celkem vzácný, často je však vysazován ve městech a parcích.

Je původní v Evropě, na V až po západní Sibiř a na Kavkaze. Vyskytuje se prakticky po celém území České republiky, v horách nad 900 m n. m. však většinou zcela chybí. Roste hojně v listnatých a smíšených lesích od nížin do nižších horských poloh. Je typickou příměsí dubohabřin, suťových lesů, lipových bučin a v některých typech sušších variantách tvrdých luhů. V přirozeném stavu však tvoří jen příměs v těchto lesích. Monokultury lípy malolisté jsou zpravidla uměle založeny. Často se vysazuje v parcích a stromořadích.

Lípa je velmi užitečný strom. Vysazuje se pro dřevo, jako okrasný a stínící strom, jako medonosný strom nebo pro své květy, které jsou vysoce ceněné v lidovém léčení.

Lipové dřevo je měkké a lehké, dobře opracovatelné, vysoce ceněné řezbáři. Používá se k výrobě hudebních nástrojů, vyřezáváním zdobeného nábytku i k další řezbářské práci. Je surovinou pro přípravu tzv. aktivovaného dřevěného uhlí, které má podobné vlastnosti i použití jako živočišné uhlí.

Jako droga se užívá květ i s listenem. Sbírá se ještě před plným rozkvětem, neboť v něm nesmějí být plody. Natrhané květy se suší a používají pro přípravu lipového čaje nebo kombinovaných léčivých směsí. Při sběru je třeba dát pozor na záměnu s lípou stříbrnou nebo lípou americkou, jejichž květy nemají žádané účinky. Záměna s lípou velkolistou či s jejím křížencem s lípou malolistou není na závadu.

Účinné látky mají široké spektrum použití, neboť mají účinky antispasmodické (proti křečím), diaforetické (zvyšují pocení), sedativní (uklidňující), hypotenzivní (snižující krevní tlak), zvláčňující pokožku a slabě astringentní (svíravé).

Čaj (často používaný ve směsi s bezem černým nebo hluchavkou bílou se proto používá při onemocněních dýchacího ústrojí, zejména při nachlazení a při kašli, kde pomáhá uvolňovat hleny. Dále je užíván při potížích s ledvinami a močovým měchýřem. Uvádí se užitečnost i při slabších problémech se žlučníkem. Reguluje činnost trávicího ústrojí.

Listy spařené vodou a smíchané s vínem se používají jako obklady při popáleninách a svalových křečích.

Lípa velkolistá (Tilia platyphyllos)

Lípa velkolistá, příp. širolistá, (*Tilia platyphyllos* Scop.) je statný strom dosahující výšky přes 25 m, za určitých podmínek však může růst též jako keř. Hodně se podobá lípě malolisté, se kterou se často kříží. Čisté jedince lze rozeznat podle barvy chmýří v úhlech žilek – u lípy malolisté je rezavé, u lípy velkolisté bělavé. Kříženec se nazývá lípa obecná a může vypadat různě. Obecně lze říci, že lípa velkolistá má větší květy i plody než malolistá. Zralý oříšek na rozdíl od plodu lípy malolisté nelze v prstech zmáčknout, je mnohem více dřevnatý a žebnatý. Lípa velkolistá roste přirozeně v Z, střední a JV Evropě, izolovaně v J Švédsku, na Kavkaze a v Malé Asii. V České republice ji můžeme vidět zejména v listnatých lesích od nížin až do nižších horských poloh. Je to typický druh suťových lesů, vzácně jako příměs bučin.

Pokud jde o její užití, platí v podstatě totéž, co u lípy malolisté. Čaj z květů lípy malolisté i velkolisté se užívá jako prostředek proti nachlazení, často v kombinaci s medem.

Smrk ztepilý (Picea abies)

Je statný stále zelený jehličnatý strom, který byl původně rozšířen ve střední a jihovýchodní Evropě (od Alp po Balkán), kde tvoří horské a podhorské lesy; souvislé původní porosty se nacházely v severní a severovýchodní Evropě, kde sahaly od Norska přes Polsko až na východ po Bělorusko a horní Povolží. Krom toho je s oblibou vysazován v kulturních lesích na celé severní polokouli, často jako smrková monokultura, byť je tento typ lesního hospodaření na ústupu. Jako okrasný strom je pěstován na celém světě.

Smrk ztepilý je statný stálezelený jehličnatý strom s rovným kmenem, který je v mládí pokrytý hladkou, světlehnědou kůrou, která se s přibývajícím

věkem mění v šedohnědou až červenohnědou šupinovitou rozpukanou borku. Koruna je štíhle jehlancovitá, větve v ní vyrůstají v pravidelných přeslenech. Kořenový systém je mělký, bez hlavního kořene, lze jej dobře studovat na vyvrácených exemplářích. Dorůstá výšky až 50 m.

Jehlice jsou 10 - 25 mm dlouhé, 1 mm široké, na průřezu čtyřhranné a na konci zašpičatělé.

Květenství jsou šišticevitá. Žluté samčí šištice vyrůstají v paždích jehlic na loňských větévkách, načervenalé samičí vyrůstají na konci letorostů v horních patrech koruny. Původně rostou směrem nahoru, ale ještě před opylením se mění na převislé (na rozdíl od šištice jedle bělokoré). Šišky jsou nerozpadavé, podlouhlé a zejména čerstvě spadlé.

Smrk ztepilý je vysazován v parcích a zahradách jako okrasný strom a v hospodářských lesích jako zdroj dřeva. Často byl vysazován ve formě smrkové monokultury, ale od ní se pro její některé nepraktické vlastnosti (nízká retence vody, náchylnost k polomům, kůrovcovým kalamitám /v teplejších oblastech/ atd.) již začíná ustupovat.

Hrušeň obecná (Pyrus communis)

Listnatá, rychle rostoucí dřevina s tmavě šedou rozpukanou borkou, jejíž koruna bývá nasazena poměrně nízko a obvykle má široce pyramidální tvar, byla známá a oblíbená již ve středověku. Hrušně kultivovali již staří Římané, kteří rozlišovali 40 odrůd. Dnes je kultivarů a kříženců přes čtyři tisíce. Původní evropská hrušeň planá - polnička (*Pyrus pyrastrer*) - byla jedním z výchozích druhů. *Pyrus* – rod dvouděložných rostlin z čeledi růžovitých. Je známo asi 30 druhů původních z mírného pásu severní polokoule. Planě rostoucí hrušeň obecná, *Pyrus communis*, je jedním z mateřských druhů hrušní, pěstovaných pro plody (hrušky). Jednotlivé kultivary hrušní se liší tvarem plodů, dobou zrání, zbarvením a konzistencí dužniny.

Hrušeň bývá považována za sestru jabloně. Zatímco jablka prý mají charakter ženský, hrušky jsou mužské. Kdysi se věřilo, že na hrušeň můžeme přenést svoji nemoc (dnu, tuberkulózu i bolest zubů). Hrušeň není oficiální

léčivkou, ale vařené hrušky jsou vhodným pokrmem při srdečních a oběhových chorobách, vysokém tlaku, nemocích močového měchýře a pro posílení žaludku. Sušené a rozemleté hruštičky pláňata nahrazovaly ve staré české kuchyni skořici zhutňovaly knedlíky či šhubánky.

Pevné narudlé dřevo hrušně se hodí k dřevořezbám a je oblíbené v nábytkářství.

Modřín japonský (Larix kaempferi)

Modřín (*Larix*) je rod rostlin z čeledi borovicovité. Jde o opadavé, 15 - 50 metrů vysoké jehličnaté stromy s rovnými kmeny a rovnovážně odstálými nebo převislými větvemi a měkkými tenkými jehlicemi, vyrůstajícími jednak jednotlivě po větvích, jednak po svazečcích z brachyblastů. Jehlice jsou ploché, na rubu či oboustranně kýlnaté a mají dva článkované pryskyřičné kanálky. Rod zahrnuje 10 - 14 druhů, které jsou rozšířeny převážně v mírném pásu severní polokoule. V České republice je původní modřín opadavý (*Larix decidua*), pěstuje se i modřín japonský (*Larix kaempferi*). Rod *Larix* bývá někdy rozdělován na dvě podskupiny a to buďto délky jehlic na *Larix* (krátké) a *Multiserialis* (dlouhé) nebo dle genetického (Gernandt & Liston 1999) a geografického rozčlenění na modříny Starého světa a Nového světa. Vzhledem k možnostem křížení a rozsáhlým kultivacím jsou hranice mezi druhy a poddruhy v rámci rodu někdy dost nejasné.

Jeho přirozený areál zahrnuje pohoří střední Evropy – Alpy a Karpaty a jejich předhůří. Izolovaná populace se nachází v severním Polsku. Jeho přirozený výskyt na území České republiky je ze západu ohraničen Hrubým Jeseníkem, ovšem v současné době se zde jeho přirozené porosty nevyskytují. Vyskytují se zde však záměrně pěstované vyšlechtěné produkční či okrasné odrůdy.

Jeho přirozeným prostředím jsou světlé a roztroušené horské lesy. Dobře snáší zimní mrazy i letní horka. Mladý stromek vyrůstá z kůlovitého hlavního kořene, který posléze zakrní a je nahrazen větvenými postranními kořeny. Z rovného, 20 - 50 metrů vysokého kmenu vyrůstají nepravidelně postranní

větve vytvářející řídkou, štíhlou, kuželovitou korunu. Borka je hrubá, rozpraskaná, zvenčí šedavá, na řezu hnědočervená. Jehlice jsou měkké, světle zelené a vyrůstají ve svazečcích na zkrácených koncových větvkách, na zimu opadávají. Kvete od dubna do června. Samčí šištice jsou kulovité a sírově žluté, samičí karmínově červené. Drobné vejčité kulovité nerozpadavé šišky dozrávají na podzim.

Jde o horský světlomilný strom, často se pěstuje v parcích. Jeho dřevo je vysoce ceněno, je tvrdé, poměrně pružné a velmi trvanlivé. Má červenou barvu a používá se při výrobě nábytku, obložení stěn či jako stavební dříví. Dříve se z něj též vyráběly bedny a kola. Vysoce ceněna je i pryskyřice modřínu, nazývaná benátský terpentýn. [8, 9, 10]

I. 4 Co je to památný strom: Legislativněprávní předpoklady

Podle § 46, odst. 1, zákona č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny je možno mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za „památné stromy“. Pro zabezpečení památných stromů před škodlivými vlivy je možné, aby orgán ochrany přírody, který vyhlašuje památné stromy, vymezil pro ně ochranné pásmo a stanovil podmínky ochrany, respektive určil činnosti, které je možno v ochranném pásmu konat jen s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody.

Pokud nebylo ochranné pásmo takto vymezeno, platí, že každý památný strom má ze zákona určeno základní ochranné pásmo ve tvaru kruhu o poloměru desetinásobku průměru měřeného 130 cm nad zemí. Rovněž ze zákona vyplývají základní ochranné podmínky v tom smyslu, že v tomto pásmu není dovolena žádná pro památný strom škodlivá činnost (§ 46, odst. 3, cit. zákona).

Za památné stromy, jejich skupiny nebo stromořadí je možno prohlásit dřeviny vynikající svým vzrůstem, věkem, významné krajinné dominanty, zvláště cenné introdukované dřeviny a v neposlední řadě dřeviny historicky cenné, které jsou památníky historie, připomínají historické události nebo jsou s nimi spojeny různé pověsti a báje.

Podnět k tomu, aby ten který strom byl prohlášen za památný strom, může podat orgánu ochrany přírody každý občan.

Památné stromy, jejich skupiny a stromořadí a jejich ochranná pásma jsou oprávněna vyhlašovat podle § 76, odst. 2, písm. d, odst. 3, odst. 4 zákona č. 114/92 Sb. Pověřené obecní úřady, městské úřady statutárních měst (zák. ČNR č.367/1990 Sb.), Magistrát hl. m. Prahy, správy národních parků, správy chráněných krajinných oblastí v rámci své územní působnosti (ve svých územních obvodech, nikoli však v ochranných pásmech národních parků nebo CHKO).

Na územích národních přírodních rezervací a národních přírodních památek, i když tyto případy se asi téměř nebudou vyskytovat, by tato kompetence patřila Ministerstvu životního prostředí ČR, na územích přírodních

rezervací a přírodních památek (mimo území chráněných krajinných oblastí a národních parků) patří tato kompetence okresním úřadům.

Zrušení ochrany památných stromů přísluší podle § 77, odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb. Okresním úřadům; na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem podle § 78, odst. 1, zák. č. 114/1992 Sb. Správám národních parků a chráněných krajinných oblastí.

Je nutné zdůraznit, že není v kompetenci obecního úřadu povolit pokácení dřevin prohlášených za památné stromy, aniž by předtím příslušný orgán ochrany přírody nezrušil jejich ochranu. [12]

I. 5 Význam památných stromů v krajině

Památné stromy patří mezi významné prvky kulturní krajiny, jsou součástí krajinné zeleně, někdy označované za zeleň (stromy) rostoucí mimo les, dřeviny rostoucí mimo les, nevhodně jako mimolesní zeleň. Tím jsou památné stromy zároveň součástí vegetačního pokryvu v krajině. Z hlediska ochrany přírody památné stromy mohou být i významnými krajinnými prvky nebo jejich součástmi.

Památné stromy v krajině plní všechny obecné funkce krajinné zeleně: ekologické, zdravotně rekreační, stabilizační a estetické.

Vzhledem ke specifickému poslání památných stromů je zvýrazněna jejich funkce krajinnotvorná (významné krajinné dominanty), estetická (působení mohutností vzrůstu, dlouhověkostí, malebností kmene, koruny, habitu) a historická (váže se k nim historická událost nebo pověst, činnost významné osobnosti apod.).

Řada stromů připomíná konec nevolnictví, roboty, konec válek, vznik Československé republiky, rok 1968 nebo návštěvu významných státníků, vědců atd. Nemůžeme opomenout ani významné hraniční stromy na hranicích katastrů, panství apod. Krajinné dominanty tvoří často skupiny stromů nebo stromořadí lemující silnice mezi obcemi. Mezi zvláště cenné cizokrajné a k nám donesené (introdukované) dřeviny patří celá řada taxonů jehličnatých i listnatých, např. Jinan dvoulaločný (*Ginkgo biloba*).

Pro výběr stromů k vyhlášení nebyla dosud stanovena žádná striktní pravidla. Je třeba tyto stromy hodnotit ze všech výše uvedených hledisek, brát v úvahu jejich zdravotní stav, životaschopnost, ohroženost atd. [1]

I. 6 Historie ochrany stromů

Člověk byl od pradávna součástí přírody, která byla silnější než on. Byla mu vším po celé jeho život, od narození až do jeho smrti. Ať už jako sběratel, lovec, první zemědělec nebo chovatel, byl a je na přírodě závislý. Minulost lidského rodu je prolnta snahou vymanit se z nadvlády přírody, stát se jejím pánem. Ale příroda často ukázala svou nezměrnou sílu, kterou si člověk každém kroku uvědomoval. Proto si začal velmi záhy přírody vážit, ctít ji, zbožňovat a uctívat. [1]

Staré stromy a háje jako symboly kultu byly uctívány a chráněny odnepaměti. Úcta k nim se přenášela z generace na generaci.

Ochrana stromů ve středověku úzce souvisela s péčí o lesy. Jedním z nejstarších zachovaných předpisů o hospodaření v lese a trestech za jeho poškozování je Právo českého knížete Konráda Oty asi z roku 1189, tresty za neoprávněné porážení stromů najdeme i v Městském právu jihlavském a v Knize starého pána z Rosenberka asi z roku 1360 (Chadt - Štěvčínský, 1913).

V roce 1754 vydala Marie Terezie Řád lesní. Ve své době to byl pokrokový a důkladný předpis na ochranu a hospodaření v lesích.

Alexander von Humboldt (1769 - 1859), profesor univerzity v Berlíně, jako první nazval věkovité a majestátní stromy, se kterými se setkal při své vědecké výpravě do jižní Ameriky, termínem přírodní památka.

Na přelomu 19. a 20. století vznikaly na našem území tzv. okrašlovací spolky. Svaz okrašlovacích spolků (zal. 1904) vydával až do začátku padesátých let zajímavý časopis Krása našeho domova, ve kterém bylo publikováno mnoho i dnes zajímavých údajů o ochraně památných stromů. V činnosti tohoto svazu se angažovala řada významných osobností.

V letech 1918 - 1922 publikoval Rudolf Maximov, pozdější generální konzervátor ochrany přírody, soupis významných stromů, alejí, porostů a keřů hejtmanství čáslavského.

Od roku 1920 bylo možno k ochraně památných stromů využít tzv. přidělového zákona (§ 20). V roce 1940 byla Svazem pro okrašlování a ochranu

domoviny v republice Československé zahájena revize starých seznamů a zpracování nového soupisu našich starých a památných stromů.

Po přijetí zákona č. 40/1956 Sb. O ochraně přírody byly památné stromy vyhlášovány jako chráněné přírodní výtvořy nebo chráněné přírodní památky. Zákon č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny definoval samostatnou kategorii památných stromů a nově upravil kompetence orgánů ochrany přírody. [5]

I. 7 Současný stav ochrany památných stromů

Každý strom prochází přirozeným životním cyklem, v jehož průběhu více či méně vyžaduje péči a ošetřování. Všechny vyhlášené památné stromy, jejich skupiny a stromořadí jsou evidovány v ústředním seznamu ochrany přírody (památných stromů). V ústředním seznamu se shromažďují všechny základní údaje o vyhlášených památných stromech, zejména název chráněného objektu (např. Fremuthova jedle) a jeho evidenční číslo, údaje topografické (okres, obec, katastrální území, parcelní číslo pozemku podle evidence nemovitostí, adresa vlastníka, číslo základní mapy 1 : 50 000, popis lokality), základní charakteristiky stromů: jednotlivý strom (solitér, skupina, liniová výsadba, porost), počet jedinců, dřevina (název druhu dřeviny), obvod kmene ve výšce 1,3 m nad zemí, výška stromu, výška koruny, šířka koruny, stáří, zdravotní stav, datum popisu, zdůvodnění ochrany, vymezení ochranného pásma (popř. zda postačí základní ochranné pásmo), provedená ošetření nebo konzervace, navrhovaná opatření, údaje o literatuře, údaje o fotodokumentaci, údaje o fyziologickém stavu (zda strom kvete, plodí, má - li klíčivá semena), údaje o historickém významu, pověstech apod., o dalším měření, roku měření, dále jsou uvedeny údaje o vyhlášení (forma vyhlášení ochrany, kdo a kdy ji vyhlásil) a případně další údaje. Stromy jsou popisovány jednotlivě, u skupin do 5 jedinců jsou popisovány samostatně jednotlivé stromy; jejich příslušnost ke skupině je vyjádřena v čísle ústředního seznamu, kde za základním číslem a tečkou je uvedeno pořadí ve skupině. U skupin s počtem stromů větším než 5 jedinců je

skupina popisována jednou položkou s tím, že údaje jsou uváděny rozmezím minimum - maximum (viz příloha č. IV).

V ústředním seznamu je uvedeno 4 649 položek, z toho soliterních stromů je 2 967, skupin od 2 do 5 jedinců je 540 s celkovým počtem 1 426 stromů. Skupin nad 5 jedinců je celkem 256 s celkovým počtem více než 13 000 stromů (u 31 z nich není uveden počet stromů). Naplňování ústředního seznamu není ještě dokončeno, ročně je nově evidováno v průměru 170 památných stromů, ale zároveň je okolo 30 položek památných stromů ročně z ústředního seznamu vyjímáno.

Celkem je v ústředním seznamu zahrnuto 128 taxonů, včetně kultivarů.

Strom s největším měřitelným obvodem kmene je Vejvodova lípa ve východočeském regionu, která má obvod kmene 1 225 cm (u některých starých stromů je obvod kmene prostě neměřitelný) např. u lípy v Kamenici nad Lipou, v Bzenci). Počet stromů s obvodem kmene ve výšce 130 cm větším než 500 cm je asi 870.

Výška stromů byla často jen odhadována a uvedené hodnoty mohou být nepřesné. Pohybuje se v širokém rozmezí od 4 do 59 metrů. Nejstarší stromy nebývají nejvyšší.

Stáří stromů se určuje velmi obtížně a čím je strom starší, tím je to těžší. Historických dokladů, které by svědčily o skutečném stáří památných stromů je poskrovnu. Staré stromy mívají v kmeni rozsáhlou centrální dutinu, některé dřeviny mají špatně čitelné letokruhy. Proto se většinou jedná o hrubé odhady, které se mohou lišit i řádově. Vedení snahou po zvýraznění významu památných stromů často jejich věk nadsazujeme a říkáme, že ten který strom je starý více než 1 000 let, což je až na výjimky nereálné. Nejnižší věk památného stromu je 15 let. [1, 2, 5]

I. 7 Záchrana geofundu památných stromů

Novým aspektem ochrany památných stromů je záchrana genetického bohatství. Lze přitom vycházet z hypotézy, že památné stromy volně rostoucí v krajině, které jsou starší než 250 - 300 let, jsou pozůstatkem místních

populací dřevin. Památné stromy obdobného stáří v záměrných výsadbách (u stavebních objektů, památníků, soch, kapliček apod.) pocházejí pravděpodobně z dřevin z blízkého okolí, protože s výjimkou hospodářsky cenných dřevin nebo introdukovaných dřevin tehdy nedocházelo k dálkovému přesunu.

V ústředním seznamu jsou zastoupeny i staré odrůdy ovocných dřevin, např. 57 hrušní, 3 jabloně, 1 vlašský ořešák.

Jsou i památné stromy, které má význam rozmnožovat právě proto, že se vyskytují velmi vzácně.

Závažný bude i kulturně historický aspekt záchrany geofondu památných stromů, protože potomstvo Svatováclavského dubu nebo Klokočovské lípy, bude - li i v nové výsadbě takto označeno, ponese s sebou kulturní náboj vázaný k matečnému stromu. [1, 3]

I. 8 Údržba památných stromů

Stromy tvoří v našich městech a v ostatních sídlech důležitou složku zeleně a podílejí se tak významně na zlepšování životního prostředí obyvatel. Je však třeba si uvědomit, že je důležité a nutné nejen stromy vysazovat, ale také je pečlivě a odpovědně ošetřovat během celého života. Základem pro údržbu stromu již od výsadby je dobře provedený řez. Řez je ale vždy stromem vnímán jako poranění. Je proto třeba zvolit takové řešení, které dává předpoklad k převážení kladných účinků řezu nad nežádoucími.

Zásady řezu

Všechny stromy na řez nereagují stejně. Mnoho závisí na vitalitě jedince, na množství zásob výživných látek, na stupni jeho stresování atd. V základě je proto snaha řezat spíše slabé větve, než-li odstraňovat větve kosterní.

Větev vzniká prorašením postranního pupenu a zůstává jedním s oddílů stromu tzn. že je sice součástí stromu, ale od kmene je jistým způsobem oddělena a strom je proto připraven ji od dřeva kmene zcela izolovat v případě, že přestane efektivně fungovat (poranění, infekce). V případě oddělení větve (typické u topolů) se po okrajích větevního nasazení vytváří ochranná zóna, která znesnadňuje průnik patogenů skrz větevní nasazení do kmene. Je důležité, aby tento ochranný mechanismus zůstal zachován při vlastním řezu.

Každá rána vzniklá následkem řezu se může překrýt novým pletivem tzv. kalusem, které se tvoří na jejím okraji. V ideálním případě (po dobře provedeném řezu) se rána zakryje celá.

Dřeviny se schopností hojení ran

- 1) dobrou : javor, buk, dub, habr, lípa
- 2) špatnou : jabloň, bříza, jeřáb, třešeň, topol, jírovec

U první skupiny je možné bez většího rizika odstraňovat větve do tloušťky 10 cm, u druhé skupiny do 5 cm. Všeobecně platí zásada řezat raději více větví o menším průměru než jednu o velkém průměru. Řezat raději často a méně, než jednou a mnoho.

Doba řezu

Dle nejnovějších poznatků je nejvhodnější doba pro řez stromu první polovina vegetačního období od března do srpna. V této době je strom v období největší aktivity a může proto nejlépe reagovat na vzniklá poranění. Výjimku tvoří stromy se silným jarním mízotokem (bříza, javor, habr, líska). Ty je třeba řezat až po úplném olistění. Redukce větší části koruny, ke které se přistupuje ve výjimečných případech, se provádí až v době vegetačního klidu.

Řez živých větví

Při odstranění živé větve je nutno odříznout ji takovým způsobem, aby se strom s její ztrátou mohl co nejrychleji vyrovnat. Řez je třeba vést tak, aby nedošlo k poranění límečku kmenového dřeva na bázi větve. Tento řez respektuje výše uvedené ochranné mechanismy.

Důvody řezu odumřelých větví:

- 1) zajištění bezpečnosti v okolí stromu
- 2) zlepšení estetického vzhledu stromu
- 3) pro zpomalení postupu choroby

Mrtvé a odumírající větve je třeba řezat co nejtěsněji k okraji živého pletiva na bázi větevního nasazení, ovšem bez poškození pletiva.

Ošetření řezné plochy

Rána by měla být vždy hladká, bez zatržených částí dřeva a kůry. V dřívější době se k ošetřování používaly i ochranné nátěry, tyto nátěry však podle odborníků nesplnily požadavky na ochranu před vlivem patogenních nemocí. Jediným nesporně pozitivním významem je estetický dojem a zabránění částečnému vysychání rány.

Penetrační látky (např. Luxol), jejichž účelem je hloubkově chránit dřevo před jeho narušením patogenními organismy, jsou vhodné tam, kde je žádoucí udržení vlastností mrtvého dřeva (např. odstranění silných suchých větví, konzervace dutin). Překryvné látky (např. fermežové barvy, Latex) zabraňují vysychání povrchu rány v době bezprostředně po aplikaci. Tyto prostředky se ještě kombinují s fungicidy (snižují riziko infekce houbovou chorobou), které se přidávají do nátěrů (např. Rovral, Fundazol, Lastanox atd.).

Druhy řezu

- 1) výchovný
- 2) zdravotní
- 3) bezpečnostní
- 4) redukční
- 5) speciální

Výchovný řez

Začíná ihned po vysazení nového stromu, trvá cca do 10 let po výsadbě. Zaměřením tohoto typu řezu je úprava poměru mezi nadzemní a podzemní částí a dále se jedná o jedinou možnost, jak zasáhnout bez rozsáhlejších poranění do kosterního větvení stromu. Je třeba si uvědomit, že tvar stromu a rozložení jeho větví po třiceti letech zůstane ve stejné výšce a v podobném úhlu, v jakém je vidíme dnes.

Účel řezu:

- 1) upravit velikost a tvar koruny podle požadavků stanoviště
- 2) upravit podchodnou nebo podjezdnou výšku pod nejspodnějšími větvemi
- 3) připravit podmínky pro rozvoj koruny typické pro daný druh

Odstraňují se mimo jiné:

- 1) větve s vrůstající kůrou – vznikají v důsledku příliš úzkého úhlu, který svírá větev s kmenem, poznají se podle vyboulení po stranách kolem úžlabí mezi

větví a kmenem a absencí hřebínku větevní kůry nad větvením. V tomto místě může později dojít k vylomení.

2) kodominantní výhon – výhon se stejnou dominancí jako výhon vrcholový tzv. dvojáky.

Při pozdějších odstranění je zde silně zvýšené riziko vzniku infekce. Je proto třeba tento zásah provést již při výchovném řezu po nasazení.

Zdravotní řez

Jde o základní typ řezu jako u pěstebního (pravidelně se opakujícího) opatření. Účelem je udržení koruny ve stavu vyhovujícím jak po stránce provozní bezpečnosti a estetiky, tak po stránce podpory vitality.

Odstraňují se větve:

- 1) suché a odumírající
- 2) nevhodné po stránce tvaru koruny (křížení větví, kodominantní výhony)
- 3) napadené patogenními organismy, se silně sníženou vitalitou
- 4) sekundární (druhotné) výhony tzv. vlčí výhony

Bezpečnostní řez

Provádí se všude tam, kde není efektivní investovat do poměrně nákladného zdravotního řezu. Jedná se v podstatě o minimální variantu zdravotního řezu. Postačí pouze odstranit suché a nalomené větve. Provádí se ve většině případů z plošin (rychlý a efektivní způsob realizace).

Redukční řez

Provádí se u stromů ponechaných delší dobu bez běžné údržby, u stromů v blízkosti domů a pod elektrickým vedením. Jde o zásah jednorázový. Je třeba zachovat u stromu pokud možno přirozený celkový vzhled bez trvalé deformace. Např. odstraněním vrcholového výhonu bychom strom nejen esteticky znehodnotili, ale snížili mu i životaschopnost. Většina případů nutnosti nasazení redukčního řezu je zaviněna volbou nevhodného druhu na stanovišti (příliš vysokého nebo s příliš rozložitou korunou), nevhodným místem výsadby (příliš blízko domu), nebo zanedbáním pravidelné údržby.

Speciální řez

Jedná se např. o rekonstrukční řez, řez přesazovaných stromů, hlavový řez atd.

Řez kořenů

- 1) při výkopových pracích
- 2) při snižování terénu

Pokud dojde k porušení kořenového systému je, třeba kořen zaříznout hladkým řezem a natřít dezinfekčním prostředkem. Větší zásah do kořenového systému vždy provází úměrná redukce koruny. Zde je nutná konzultace s odborníkem.

Další způsoby údržby

Ošetření mechanických poranění

Mechanická poranění vznikající při běžném provozu a stavebních pracích představují významný stresující faktor, neboť jsou vstupní branou pro patogenní organismy.

Co dělat:

Čerstvé rány:

- 1) začistit povrch poranění, ránu nezvětšovat, odstranit všechna rozdrčená pletiva i kůru
- 2) strženou kůru, pokud není rozdrčená, je možné připevnit (50 % úspěšnost)
- 3) ránu překrýt z důvodu snížení výparu (mech)
- 4) obalení celé části kmene černým plastem

Starší poranění:

- 1) ránu zformulujeme a začistíme (nesmí dojít k porušení kalusu)
- 2) přetřeme odumřelá pletiva penetračním nátěrem (ne živá !)

Přesáhne - li mechanické poranění povrchu kmene 50% obvodu, jde o totální poškození, při kterém lze napomoci obnovení proudu asimilátů a výživy, přemostěním rány pomocí roubů.

Sanace dutin se provádí

- 1) vyčištěním dutiny – odstraněním infikované hmoty a usazenin tlejících organických nečistot z prostoru dutiny (nesmí dojít k narušení již vytvořené obranné zóny a k poškození adventivních kořenů uvnitř dutiny)
- 2) chemickou konzervací (penetračními nátěrovými prostředky, izolačními, fungicidní přípravky)

Často se následně používají pomocné konstrukce, především stříšky (dnes již laminátové) omezující vtok srážkové vody a ukládání nečistot uvnitř dutin.

Zajištění provozní bezpečnosti

Odolnost proti zlomu

Příčiny snížené odolnosti stromu proti zlomu:

- 1) nevhodná struktura koruny – např. větve s vrůstající kůrou do úžlabí (viz výše), přerostlé koruny stromů, zapěstovaných hlavovým řezem
- 2) rozklad dřevní hmoty v důsledku probíhající infekce. Jakékoliv poranění v nadzemní části stromu může vést ke vzniku hniloby uvnitř kmene, která pro necvičené oko může být zcela nerozeznatelná.
- 3) oslabení únosnosti dřeva v důsledku stárnutí

Podpory odolnosti proti zlomu:

- 1) redukční řez (odlehčení koruny, zakrácení větví....)
- 2) založení bezpečnostního vázání (dříve používané kovové obruče se neosvědčily, v současné době se používají lana nebo textilní vazby)
- 3) mechanické podpěry

Odolnost proti vyvrácení

Odolnost stromu proti vyvrácení závisí na vlastnostech podzemní kořenové hmoty, stanovišti, typu a rozložení jeho kořenového systému všechny. Malé nedostatky při výsadbě stromu (pěstování v nevyhovujícím kontejneru, špatně připravená výsadbová jáma) mají za následek velké nesnáze v dospělém věku.

Podpora odolnosti proti vyvrácení:

- 1) podpěry
- 2) kotvení

Bezpečnostní vázání

Existují různé typy bezpečnostního vázání. Účelem tohoto vázání je zabránění pádu části koruny, jež jsou biomechanicky oslabeny. Jedná se zejména o vrtaný způsob, vázání předepjaté, rigidní a flexibilní, jednoduché vázání atd. K tomuto vázání se převážně používají tzv. bezpečnostní popruhy – polyesterové popruhy spojené speciální sponou a často se kombinují s ocelovým lanem. U vrtaných vazeb spočívá princip v navrtání větví táhlem a spojení táhel buď tyčí a nebo ocelovým lanem.

Techniky výškových prací

Řez z použitím žebříku – nízké náklady, využití pouze u mladých a malých kultivarů.

Řez s použitím hydraulické plošiny – možnost práce s motorovou pilou, jediný schválený prostředek použitý pro výškové práce, finančně nákladné, realizace je podmíněna vjezdem automobilu, problémy v hustých korunách, maximální výška 25m.

Řez s použitím lezecké techniky – možnost práce v kterékoliv části koruny, problematické z hlediska bezpečnostních předpisů (zákaz práce s motorovou pilou), fyzicky náročné, relativně levné. [1]

I. 9 Péče o památné stromy na Domažlicku

Památné stromy, které se nacházejí na Domažlicku, jsou vedeny v Ústředním seznamu ochrany přírody (viz příloha č. II, III), jenž je veden Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) pro Plzeňský kraj se sídlem v Plzni. Stromy nacházející se v oblasti Českého lesa eviduje Správa CHKO ČESKÝ LES.

AOPK ČR je organizační složka státu zřízená Ministerstvem životního prostředí. Jejím hlavním posláním je péče o přírodu a krajinu na území České republiky.

Předmětem činnosti agentury je:

- sledování stavu, změn a vývojových trendů vybraných biotopů a populací ohrožených druhů a krajiny,
- vedení Ústředního seznamu ochrany přírody (ÚSOP) a centrální státní dokumentace ochrany přírody a krajiny, vedení specializované knihovny a správního archivu,
- vytváření, správa a vedení Informačního systému ochrany přírody (Portál ochrany přírody a Mapový server),
- odborná podpora výkonu státní správy, metodická a znalecká činnost, a to zejména prostřednictvím regionálních pracovišť, 13 krajských středisek,
- výkon státní správy v ochraně přírody a krajiny na území 24 chráněných krajinných oblastí a na ostatním území ČR v rozsahu daném zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a to zejména prostřednictvím regionálních pracovišť, 24 správ CHKO,
- realizace praktických opatření na ochranu přírody a krajiny na území 24 chráněných krajinných oblastí a maloplošných zvláště chráněných území, tj. národních přírodních rezervací a památek na území celé ČR, včetně vymezování bezzásahových lokalit (budoucích pralesů),
- administrace celostátních dotačních programů (zejména krajinoformních programů) i vybraných fondů Evropských společenství zaměřených na ochranu přírody a krajiny,

- vyplácení finančních náhrad za ztížení zemědělského a lesnického hospodaření a při hospodaření na rybnících,
- správa státního majetku ve zvláště chráněných územích ČR,
- osvěta a šíření informací v oblasti ochrany přírody a krajiny, poradenství a vzdělávání (EVVO),
- mezinárodní spolupráce v ochraně přírody a krajiny. AOPK ČR je mj. členem konsorcia Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti a vědeckým orgánem Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES) v ČR,
- zajištění dále například strážní činnosti v chráněných územích.

Středisko Plzeň je jedním ze sedmatřiceti regionálních pracovišť AOPK ČR. Zabývá se problematikou ochrany přírody a krajiny na území Plzeňského kraje mimo území chráněných krajinných oblastí, ve kterých vykonává jen vybrané činnosti.

Zabezpečuje odbornou péči o přírodu a krajinu na území kraje. Zajišťuje odbornou vědeckovýzkumnou, organizační a dokumentační činnost. Plní úlohu poradního orgánu pro státní správu a Ministerstvo životního prostředí. Zabezpečuje informační systém ochrany přírody a poskytuje informace široké veřejnosti v oblasti péče o přírodu a krajinu.

I. 10 Finanční nástroje péče o přírodu a krajinu

Památné stromy spadají do oblasti Bezlesí s opatřením Péče o dřeviny. Toto opatření je zaměřeno na péči o památné a jinak významné stromy. Udržení jejich životaschopnosti je významné z hlediska zachování krajinných dominant a přírodních historických prvků.

Opatření podporují Operační program životního prostředí (OP ŽP) a Program péče o krajinu (PPK) s podprogramy (PPK - chráněná území) a (PPK - volná krajina).

Operační program Životní prostředí nabízí v období let 2007 - 2013 možnost realizace široké škály opatření investičního i neinvestičního

charakteru. Jedná se o program primárně financovaný z fondů EU, kofinancovaný z národních zdrojů a ukládající příjemci podpory povinnost finanční spoluúčasti ve výši minimálně 10 % z celkových způsobilých výdajů. Celkem je na OP ŽP z evropských fondů alokováno 4,92 miliardy Euro, tedy 18,4 % veškerých finančních prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku.

Podprogram péče o zvláště chráněné části přírody a ptáčích oblasti (PPK – chráněná území) v rámci Programu péče o krajinu (PPK) podporuje provádění specifické péče a zajištění konkrétních potřeb menšího rozsahu, které vyžadují zvláště chráněná území (ZCHÚ). Podprogramem podporovaná opatření realizují orgány ochrany přírody prostřednictvím jimi vybraných zhotovitelů, se kterými uzavírají smlouvy o dílo. Přednostně jsou oslovováni vlastníci či nájemci dotčených pozemků a v případě jejich nezájmu či nemožnosti splnění managementu vycházejícího z plánu péče o dané území, jsou kontaktováni jiní zhotovitelé. Velkou výhodou opatření prováděných v rámci tohoto podprogramu, oproti jiným programům, je jejich cílenost, neboli možnost přesně specifikovat konkrétní management. (Výše podpory 100%).

Podprogram péče o krajinu (PPK – volná krajina) v rámci Programu péče o krajinu (PPK) slouží pro zajištění drobného managementu a dalších drobných neinvestičních jednoletých opatření. Řízení a garanci programu zajišťuje Ministerstvo životního prostředí ČR (MŽP ČR) a jeho realizací je pověřena Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) prostřednictvím svých krajských středisek. Jednotlivá krajská střediska posuzují všechny přijaté žádosti pro území své působnosti a následně doporučí opatření vhodná k realizaci. MŽP ČR žadatelům vydává Rozhodnutí o poskytnutí finančních prostředků a nebo žádost zamítne. Žadatel obdrží písemné vyrozumění včetně zdůvodnění zamítnutí žádosti. (Výše podpory až 100%). [15]

I. 11 Ošetřené památné stromy na Domažlicku v roce 2007 - 2008

Ošetření jednotlivě rostoucích památných stromů, či skupinek stromů je hrazeno z národních zdrojů tzn. z krajinotvorných programů Ministerstva životního prostředí nebo Státního fondu ŽP. Ošetření památných alejí pak většinou z operačních programů EU (OP ŽP).

Z programu Péče o krajinu bylo na Domažlicku v roce 2007 Ministerstvem životního prostředí vyplaceno 970 098 Kč na celkem 14 opatření a v roce 2008 1 113 926 Kč na celkem 13 opatření.

Jednalo se o tato dvě opatření: 1. ošetření památného stromu „Pastýřova hruška“ rostoucího na katastrálním území Únějovice (2007), 2. ošetření významných stromů „Bořické lípy“ nacházejících se na katastrálním území Bořice (2008).

Zde je na místě zmínit se podrobněji o postupu, který vede až k žádosti o poskytnutí finančních prostředků v rámci Programu péče o krajinu.

Odpovědnost za správnou péči o památné stromy náleží vlastníkovému stromu, respektive pozemku, na kterém památný strom roste. Ke všem zásahům péče o památné stromy je ze zákona nutný souhlas orgánu ochrany přírody, v tomto případě AOKP ČR. Vlastník stromu podá písemnou žádost, jejíž součástí musí být projekt. Ten zpracovává většinou certifikovaná arboristická firma. Součástí projektu je vyjádření ke stavu stromu, zdůvodnění předmětu žádosti, včetně objasnění efektu navrhovaného opatření, návrh opatření u jednotlivých stromů včetně položkového rozpočtu (viz. přílohy č. V, VI, VII). V případě žádosti o čerpání financí z PPK projekt hradí vlastník stromu. Pokud je ošetření památných stromů hrazeno z OPŽP je projekt součástí výdajů. K písemné žádosti musí být také přiloženo vyjádření pověřeného obecního úřadu. Na popud této žádosti AOKP ČR prohlédne strom, který má být ošetřen, rozsah a termín údržby, finanční rozvahu a schválí či neschválí podanou žádost. Do 200 000 Kč schvaluje žádost krajské středisko, nad 200 000 ústředí v Praze.

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

II. 1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zmapování a zdokumentování památných stromů evidovaných v ústředním seznamu památných stromů, které se nacházejí na území Domažlicka.

Některé památné stromy této oblasti jsou popsány v příručce vydané v roce 2006 odborem životního prostředí Krajského úřadu Plzeňského kraje [6]. Jedná se však pouze o dvanáct lokalit s památnými stromy z celkových třiceti tří. Odborné publikace uvedené v seznamu literatury se památnými stromy Domažlicka téměř nezabývají, proto je cílem této diplomové práce vytvořit ucelený pohled a kompletní popis všech těchto významných kulturních prvků jedné z nejzajímavějších částí Plzeňského kraje, jakou Domažlicko bezesporu je.

II. 2 Metody výzkumu

Metodický postup celého výzkumu spočívá ve vyhledání, přeměření a zdokumentování jednotlivých památných stromů rostoucích v domažlických lokalitách.

K samotnému vyhledávání byla použita mapka památných stromů Plzeňského kraje (viz příloha č. VIII), která je součástí výše zmiňované příručky, o něco podrobnější autoatlas ČR a výpis ze seznamu památných stromů Domažlicka.

Měření jednotlivých stromů sestávalo z přeměření obvodu kmene ve výšce 130 cm nad zemí, odhadem celkové výšky stromu a přibližným odhadem stáří.

Zdokumentování bylo provedeno pomocí digitálního fotoaparátu a popisem aktuálního stavu památných stromů. Fotografie vybraných památných stromů jsou součástí přílohy č. X.

Zjištěná data byla následně porovnána s údaji uvedenými v kartách stromů AOPK ČR.

II. 3 Údaje

Praktický terénní výzkum jednotlivých památných stromů Domažlicka proběhl ve čtyřech etapách.

V první části byly zdokumentovány stromy nacházející se v lokalitách jihozápadně od města Domažlice. Jednalo se o Lípu ve Staré Pasečnici, Trhanovskou alej, Hamerský dub, Fremuthovu jedli, Smrk u zámečku a Modřín v Jubilejním parku (viz příloha IX. 11, 15, 1, 21, 22, 26).

Druhá část dokumentarizace se zabývala památnými stromy rostoucími na katastrálním území města Domažlice a jihovýchodně od Domažlic. Konkrétně se jednalo o Dub u gymnázia, Vavřínecké lípy, Lípy u bývalé bořické hospody, Lípu u Krysálů, Bílkovský dub, Bílkovský javor, Dub nad Spáleným rybníkem, Dub v třešňové rovcí, skupinu stromů U čtyřech lip, Starodvorské duby, Stromořadí na Šibenici a Loučimské lípy (viz příloha IX. 23, 32, 33, 7, 8, 6, 12, 9, 16, 14, 17, 20).

Ve třetí části výzkumu byly zkoumány a popisovány stromy nacházející se západně a severozápadně od Domažlic: Sikova lípa, Jehlíkova lípa, Pastýřova hruška a Osvračinský jinan (viz příloha IX. 13, 11, 4, 3).

Poslední část výzkumu byla zaměřena na památné stromy vyskytující se severně a severozápadně od Domažlic. Zde byly dokumentovány stromy: Luženická lípa, Alej ke svaté Anně, Javor pod zámkem, Javor u Vdovského domu, Zámecký buk, Lípa u hřbitova, Sezemínská lípa, Pivoňské lípy I., Pivoňské lípy II. a Vranovské jasany (viz příloha IX. 5, 25, 27, 28, 31, 24, 30, 19, 20, 29).

Konkrétní data jakými jsou druh stromu, výsledky prováděných měření, zdůvodnění ochrany, popis lokality výskytu a aktuálního stavu stromu jsou součástí přílohy IX. Stromy jsou řazeny podle pořadí na výpisu z Ústředního seznamu památných stromů.

II. 4 Diskuze

Z údajů získaných terénním výzkumem památných stromů v oblasti Domažlicka vyplývá, že naměřené hodnoty se vcelku neliší od údajů na kartách památných stromů, které jsou v evidenci AOPK ČR. Naměřené přírůstky v obvodech kmenů odpovídají průměrným přírůstkům jednotlivých druhů stromů v časovém rozmezí od posledních měření uvedených v kartách památných stromů. Také aktuální zdravotní stav jednotlivých stromů souhlasí s údaji na kartách. Pouze Osvračínský jinan zcela zaschnul z blíže nezjištěné příčiny. Na celkové zhoršení jeho zdravotního stavu bylo poukázáno při předchozím měření v roce 2002.

Výsledky výzkumu památných stromů na Domažlicku nelze porovnat s jinými údaji než - li s těmi, jež jsou uvedeny v kartách památných stromů a v publikaci vydané Plzeňským krajem. Důvodem je absence těchto údajů v odborné literatuře, která je zaměřena většinou na památné stromy rostoucí v jiných oblastech České republiky.

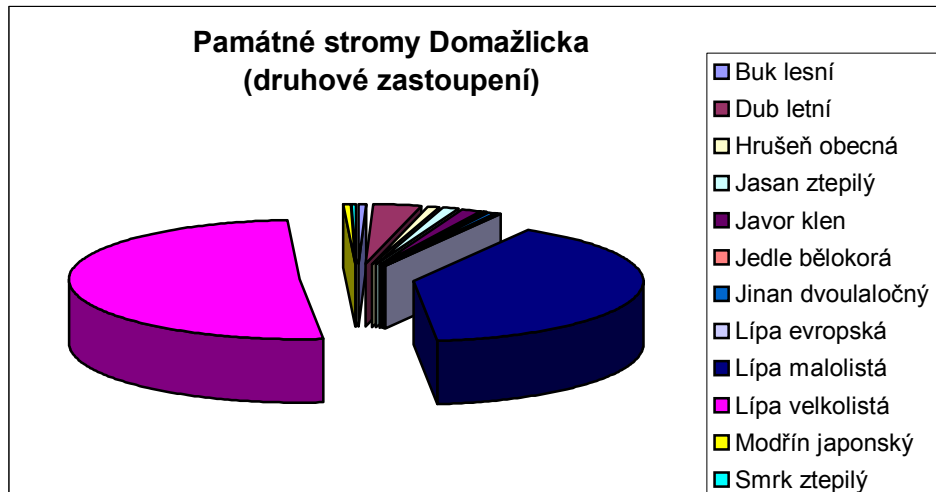
II. 5 Výsledky výzkumu

Při terénním výzkumu památných stromů v oblasti Domažlicka byla zjištěna níže uvedená data.

<i>Celkový počet památných stromů.....</i>	<i>227</i>
<i>Počet lokalit s památnými stromy.....</i>	<i>33</i>
<i>Počet stromů rostoucích soliterně.....</i>	<i>22</i>
<i>Počet skupin památných stromů.....</i>	<i>8</i>
<i>Aleje.....</i>	<i>3</i>
<i>Vyhovující zdravotní stav památných stromů.....</i>	<i>226</i>
<i>Nevyhovující zdravotní stav památných stromů.....</i>	<i>1</i>

Druhové zastoupení památných stromů Domažlicka

Památné stromy	
Druh stromu	Počet
Buk lesní	1
Dub letní	8
Hrušeň obecná	2
Jasan ztepilý	2
Javor klen	3
Jedle bělokorá	1
Jinan dvoulaločný	1
Lípa evropská	1
Lípa malolistá	90
Lípa velkolistá	116
Modřín japonský	1
Smrk ztepilý	1

Výsledný popis jednotlivých památných stromů viz příloha IX.

II. 6 Závěry výzkumu

Cílem práce byl výzkum památných stromů v Západních Čechách v oblasti Domažlicka, zmapování lokalit, na kterých se jednotlivé stromy nacházejí, upřesnění polohy, stavu stromů a pořízení fotografické dokumentace. Úkolem bylo podrobněji zdokumentovat všechny památné stromy rostoucích v této oblasti.

Podle výsledků výzkumu lze konstatovat, že cílů, jež si tato práce kladla, bylo dosaženo. Všechny památné stromy byly s pomocí dostupných informací vyhledány a zmapovány, včetně dvou nejnovějších skupin stromů, které byly vyhlášeny za památné v roce 2005 a 2008. V příloze č. VIII jsou tyto skupiny vyznačeny na mapce žlutým bodem.

Bylo zjištěno, že všechny památné stromy, které rostou v domažlickém regionu, jsou veřejnosti více či méně přístupné. Zhoršená přístupnost je pouze u některých památných stromů nacházejících se v CHKO Český les a to v zimních měsících.

Památné stromy Domažlicka tvoří nezastupitelnou dominantu krajiny a o všechny je náležitě pečováno. V Aleji ke sv. Anně i v Trhanovské aleji jsou těžce poškozené, odumřelé či vyvrácené stromy nahrazovány stromy mladými, čímž se přispívá k zachování těchto přírodních skvostů pro další generace.

ZÁVĚR

Domažlický region je třetí co do počtu památných stromů v celém Plzeňském kraji. Lokalita kolem obce Kout na Šumavě patří mezi území s nejhustějším výskytem památných stromů v ČR. Jedenáct stromů vlastní soukromé osoby (vlastníci pozemků, na kterých stromy rostou), pět Pozemkový fond ČR, tři Národní památkový ústav, čtyři Římskokatolická farnost Domažlice a zbytek vlastní příslušné obce. Mezi památnými stromy na Domažlicku se nachází převážně lípy a duby. Duby rostou v nižších nadmořských výškách a lípy i v podhůří a výše.

Všichni vlastníci, zvláště pak obce, by si měli uvědomit, že dobře ošetřený starý strom přitahuje pozornost návštěvníků obce stejně jako opravený kostel, kaplička, boží muka či jiná kulturní památka. Malebně vyhlížející "velikán" je vynikající turistickou atrakcí, zastávkou na turistické trase či cyklostezce, svědčí o kulturnosti místních obyvatel a návštěvníky vybízí k návratu. Proto by se neměla péče o památné stromy zanedbávat a majitel stromu by měl včas rozpoznat, kdy je zapotřebí odborný zásah. Výjimku tvoří památné stromy, které se nacházejí v CHKO Český les. Zde může její správa nařídit vlastníkovi stromu, aby se postaral o jeho ošetření.

K mnohem větší atraktivnosti a návštěvnosti u památných stromů by dopomohlo, kdyby majitelé stromů zviditelnili zajímavé, zvláště pak historické údaje vztahující se k jednotlivým stromům. Tyto stromy zde rostou někdy i stovky let a k většině se váže nějaká historická událost či pověst. Některé tyto události jsou známé, jiné méně a spousta nikoli. Je až s podivem, jak málo majitelů stromů zná tato fakta. Zřejmě je na čase ponořit hlavu do starých kronik nebo vypátrat pamětníky a tyto zajímavosti vytáhnout na denní světlo. Toto vše by si mohl návštěvník s radostí a zájmem přečíst na malé tabulce umístěné v blízkosti památného stromu.

Ne všichni "velikáni" jsou vyhlášeni jako památné stromy. O některých stromech se ani neví, ačkoli rostou přímo "za humny". Najdou se však vlastníci pozemků, kteří si uvědomují jedinečnost starých stromů a ochraňují je. Vnímání těchto skvostných přírodních prvků jako součásti kulturní krajiny, by mělo být

samozřejmostí každého jedince, který si uvědomuje, jak je důležité zachovat tyto přírodní hodnoty i pro příští generace.

„ Ó podivuhodné stromy, moji staří přátelé, které jsem ctil, když člověk ve mně vzbuzoval odpor, a které od té doby jsem začal milovat ještě čistší oddaností. Kéž nikdy nezapomenu vašeho mužného příkladu. S rozpřáhnutými pažemi jste pevně zakořeněné hluboko v tmách země, naší matky živitelky. Neúnavně a bez přestání směřujete vzhůru k věčné svobodě slunce a nebe. Bez pokoření zůstáváte na místě, nad nímž vládnete svým požehnáním. A když osud vámi zatřese a zlomí vás ve vaší hrdé marnosti, jste stále ještě krásné. Naučte mne, bratři, tak žít, tak umírat.“[2]

Albert Schweitzer

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. NĚMEC, J. a kol. *Památné stromy v Čechách na Moravě ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2003. ISBN 88-7033-781-8
2. HRUŠKOVÁ, M. – TUREK, J. *Památné stromy*. 1. vyd. Praha: Silva Regina, 1995. ISBN 80-902033-0-2
3. HRUŠKOVÁ, M. - TUREK, J. *O památných stromech*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-548-86
4. FOUČEK, K. a kol. *Perly minulosti*. Plzeň: NAVA, 2001. ISBN 80-7211-081-0
5. REŠ, B. – SŮROVÁ, B. *Památné stromy*. 2. vyd. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2008. ISBN 978-80-87051-39-9
6. MICHÁLEK, J. a kol. *Památné stromy Plzeňského kraje*. Plzeň: Krajský úřad Plzeňského kraje, odbor životního prostředí, 2006.
7. HRUŠKOVÁ, M. - LUDVÍK, B. –TUREK, J. *Stromy se na nás dívají*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2003. ISBN 80-7238-275-6
8. RET, B. – RIČ, V. – MÁLEK, M. *Materiály pro 1. a 2. ročník oboru dřevomodelář*. Praha: SNTL, 1973.
9. KŘUPALOVÁ, Z. *Nauka o materiálech pro 1. a 2. ročník SOU učebního oboru truhlář*. Praha: Sobotáles, 2003. ISBN 80-85920-57-3
10. Nutsch, W. a kol. *Příručka pro truhláře*. 2. vyd. Praha: Europa-Sobotáles, 2006. ISBN 80-86706-14-1
11. SPOUSTA, V. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce*. Brno: Masarykova univerzita, 2003.
12. Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Prováděcí vyhláška zákonu č. 399/1992 Sb., Sbírká zákonů 1992
13. Oficiální web města Domažlice. 2007. Základní informace [online]. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/>
14. Veřejná správa online. 2007. Domažlice [online]. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z: <http://mesta.obce.cz/zsu/vyhledat-3085.htm>
15. Oficiální web AOPK ČR. 2009. Finanční nástroje péče o krajinu [online]. [cit. 25. 3. 2009]. Dostupné z: <http://www.dotace.nature.cz/>

Výpis z ústředního seznamu památných stromů

25. února 2009 14:38:46

OKRES: 3401 POV. OBEC: 03085

Číslo	Kód	R	Název	CHKG	Katastr	Parcela	Vyhl.	Dřevina	Obv. km.	Rok měř.	Důvod ochrany
401001.1/1	2603	R	Hamerický dub		Ujezd u Domažlic	750(KN) (PK)	1987	QUERCUS ROBUR	405	1994	KRD VZR EST
401002.1/1	2602	R	Hruška v poli		Bořice u Domažlic	230/1(KN) 241	1987	PYRUS COMMUNIS	240	2000	VEK VZR KRD
401003.1/1	2601	R	Osvračínský jinan		Osvračín	15 (KN) 18/1	1987	GINKGO BILOBA	225	2000	DEN
401004.1/1	2600	R	Pastyřova hruška		Únětovice	934(KN) 943	2002	PYRUS COMMUNIS	435	2000	VEK
401005.1/1	2599	R	Luženičná lípa		Lužnice	535 (KN) 491	1980	TILIA CORDATA	336	1994	VZR KRD EST VEK
401006.1/1	2598	R	Bilkovský javor		Kout na Šumavě	1635/1	1986	ACER PSEUDOPLATANUS	528	2001	VZR VEK
401007.1/1	2597	R	Lípa u Krysálů		Kout na Šumavě	1635/4 (PK)	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	600	2001	VEK VZR KRD
401008.1/1	2596	R	Bilkovský dub		Kout na Šumavě	1635/4 (PK)	1986	QUERCUS ROBUR	500	2001	VEK VZR KRD
401009.1/1	2595	R	Dub v třešňové rovi		Kout na Šumavě	1600 (KN) 160	1986	QUERCUS ROBUR	611	2000	VEK VZR
401010.1/1	2594	R	Jehlikova lípa		Úboč	1119/1(KN)	1986	TILIA X EUROPAEA	446	1994	VEK VZR
401011.1/1	2593	R	Lípa ve Staré Pasečnici		Pasečnice	st. 83 (KN)	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	465	1994	VEK VZR EST
401012.1/1	2592	D	Dub nad Spáleným rybníkem		Kout na Šumavě	1632/3 (PK)	1986	QUERCUS ROBUR	595	2001	VEK VZR KRD
401013.1/1	2591	R	Sikova lípa		Rudolice u Černíkov	1 (KN)	1986	TILIA CORDATA	620	2004	VEK VZR KRD
401017.1/3	2590	R	Starodvorské duby		Kout na Šumavě	1596/1(KN)	2002	QUERCUS ROBUR	643	2002	VEK VZR KRD
401017.2/3	2590	R	Starodvorské duby		Kout na Šumavě	1588/2 (KN)	2002	QUERCUS ROBUR	566	2001	VEK VZR KRD
401017.3/3	2590	R	Starodvorské duby		Kout na Šumavě	1596/1	2002	QUERCUS ROBUR	551	2002	VEK VZR KRD
401018.x/119	2589	R	Trhanovská alej		Trhanov	1603/1 1603/2	2001	TILIA CORDATA	25-620	1994	VEK KRD
401019.1/4	2588	R	U čtyřech lip		Kout na Šumavě	1988/1(KN) 19	2002	TILIA PLATYPHYLLOS	332	2002	VZR KRD PAM
401019.2/4	2588	R	U čtyřech lip		Kout na Šumavě	1988/1(KN) 19	2002	TILIA CORDATA	320	2002	VZR KRD PAM
401019.3/4	2588	R	U čtyřech lip		Kout na Šumavě	1988/1(KN) 19	2002	TILIA PLATYPHYLLOS	348	2002	VZR KRD PAM
401019.4/4	2588	R	U čtyřech lip		Kout na Šumavě	1988/1(KN) 19	2002	TILIA PLATYPHYLLOS	511	2002	VZR KRD PAM
401020.x/12	2587	R	Stromoradi na Šibenici		Kórně	1132/1	2002	TILIA PLATYPHYLLOS	210-340	1994	KRD PAM
401022.1/2	2586	R	Pivoňské lípy I.	42	Pivoň	186(KN) 186	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	450	2003	VEK VZR
401022.2/2	2586	R	Pivoňské lípy I.	42	Pivoň	186 (KN)	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	446	2003	VEK VZR
401023.1/3	2585	R	Pivoňské lípy II	42	Pivoň	111/1(KN)	2002	TILIA PLATYPHYLLOS	545	2003	VEK VZR KRD
401023.2/3	2585	R	Pivoňské lípy II	42	Pivoň	111/1(KN)	2002	TILIA PLATYPHYLLOS	570	2003	VEK VZR KRD
401023.3/3	2585	R	Pivoňské lípy II	42	Pivoň	196(KN) 110	2002	TILIA PLATYPHYLLOS	440	2003	VEK VZR KRD
401024.1/4	2584	R	Loučimské lípy		Loučim	4/1(KN)	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	331	1994	VZR KRD VKP PAM

Výpis z ústředního seznamu památných stromů

25. únor 2009 14:38:46

OKRES: 3401 POV.OBEC 06467

Číslo	Kód	R	Název	CHKO	Katastr	Parcela	Vyhl.	Dřevina	Obv.km.	Rok měř.	Důvod ochrany
401024.2/4	2584	R	Loučimské lípy		Loučim	41/(KN)	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	333	1994	VZR KR D VKP PAM
401024.3/4	2584	R	Loučimské lípy		Loučim	41/(KN)	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	228	1994	VZR KR D VKP PAM
401024.4/4	2584	R	Loučimské lípy		Loučim	41/(KN)	1986	TILIA PLATYPHYLLOS	383	1994	VZR KR D VKP PAM
401025.1/1	2583	R	Fremuthova jeleň	42	Dolní Fojmava	375/1	1994	ABIES ALBA	386	2000	VZR
401026.1/1	2582	R	Smrk u zámečku	42	Dolní Fojmava	375/1	1994	PICEA ABIES	443	2000	VZR
401027.1/1	2581	R	Dub u gymnázia		Domažlice	2329/1	1994	QUERCUS ROBUR	320	1994	VZR VEK EST
401028.1/1	2580	R	Lipa u hřbitova		Poběžovice u Domaž	901/(KN) 525	2001	TILIA PLATYPHYLLOS	780	2005	VZR VEK
401029.x/48	2579	R	Aleť ke sv. Anně		Poběžovice u Domaž	2413 3646 15	2003	TILIA CORDATA	48-548	2003	KRD PAM
401030.1/1	2578	R	Modřín v Jubilejním hájku	42	Česká Kubice	357/2	2003	LARIX KAEMPFERI	224	2003	VZR DEN HST
401031.1/1	2577	R	Javor pod zámekem		Horšovský Týn	1857 (KN)	2003	ACER PSEUDOPLATANUS	515	2003	VZR EST
401032.1/1	2576	R	Javor u Vdovského domu		Horšovský Týn	2280 (KN)	2003	ACER PSEUDOPLATANUS	505	2003	VZR VEK PAM
401033.1/2	2575	D	Vranovské jasany	42	Vranov u Mnichova	287	2005	FRAXINUS EXCELSIOR	394	2005	VZR KR D
401033.2/2	2575	D	Vranovské jasany	42	Vranov u Mnichova	287	2005	FRAXINUS EXCELSIOR	414	2005	VZR KR D
401034.1/1	2574	R	Sezemínská lipa	42	Sezemín	350/1	2005	TILIA PLATYPHYLLOS	540	2005	VZR KR D VEK
401035.1/1	2573	D	Zámecký buk		Poběžovice u Domaž	12/1	2005	FAGUS SYLVATICA	360	2005	VZR KR D
401036.1/4	4679	R	Vavřínecké lípy		Domažlice	3068/1	2005	TILIA PLATYPHYLLOS	308	2005	VZR KR D PAM KULT
401036.2/4	4679	R	Vavřínecké lípy		Domažlice	3068/1	2005	TILIA PLATYPHYLLOS	461	2005	VZR KR D PAM KULT
401036.3/4	4679	R	Vavřínecké lípy		Domažlice	3068/1	2005	TILIA PLATYPHYLLOS	343	2005	VZR KR D PAM KULT
401036.4/4	4679	R	Vavřínecké lípy		Domažlice	3072	2005	TILIA PLATYPHYLLOS	335	2005	VZR KR D PAM KULT
401037.1/4	5211	D	Lipy u bývalé bořické hospody		Bořice u Domažlic	452/1 (KN)	2008	TILIA PLATYPHYLLOS	284	2008	KRD KUL
401037.2/4	5211	D	Lipy u bývalé bořické hospody		Bořice u Domažlic	452/1 (KN)	2008	TILIA PLATYPHYLLOS	262	2008	KRD KUL
401037.3/4	5211	D	Lipy u bývalé bořické hospody		Bořice u Domažlic	452/1 (KN)	2008	TILIA PLATYPHYLLOS	350	2008	KRD KUL
401037.4/4	5211	D	Lipy u bývalé bořické hospody		Bořice u Domažlic	452/1 (KN)	2008	TILIA PLATYPHYLLOS	265	2008	KRD KUL

Příloha č. IV

Karta památného stromu

Číslo 401001.1/1 Název:
 Kód ÚSOP 2603 Kategorie Revize 2003:
 Kraj: Pověř. obec

Okres	Domažlice	Číslo parcely:	<input type="text" value="750(KN) (PK)"/>		
Obec	Újezd	Druh parcely:	<input type="text"/>		
Katastrální území	Újezd u Domažlic				
Vlastník:	<input type="text" value="Dufek Jan, Újezd u Domažlic 37, 344 01 Domažlice (LV 59)"/>				
Číslo CHKO:	<input type="text"/>	Map. list 1:50 000(10 000)	<input type="text" value="212313"/>		
Číslo lokality:	<input type="text" value="2603"/>	Číslo map. listu evidence nemovitosti:	<input type="text" value="XII 25bg(11)"/>		
Popis lokality:	Slovní upřesnění lokality: <input type="text" value="remizek mezi poli"/>				
Geometr. Zaměřeno XI/2001 - ppč. 750 KN; ppč. 750PK. Mapy : 21-23, 21-14					
Souřadnice JTSK:	JTSK_X1:	<input type="text" value="-865369,84602"/>	Genet. kvalita:	<input type="text"/>	
	JTSK_Y1:	<input type="text" value="-1098362,035771"/>	Charakter výskytu:	<input type="text" value="sol"/>	
Počet jedinců:	<input type="text" value="1"/>	Fyziologický stav:	<input type="text" value="kv pl"/>		
Zdravotní stav:	<input type="text" value="1(1986) 2(1994)"/>	Historický význam:	<input type="text"/>		
Vzrůst:	<input type="text"/>				
Dřeviny:	Vědecký název dřeviny		Kusů	Měření:	
	QUERCUS ROBUR		1	Typ měření	Datum
				Obvod kmene	1986
				Obvod kmene	1994
				Stáří	1986
				Výška	1986
				Výška	1994
				Min.	Max.
				360	405
				100	16
				22,5	m
				cm	let
				m	m
SXKU:	<input type="text" value="10814"/>	Sev. šířka:	<input type="text" value="49 26 00.694"/>	ZR:	<input type="text"/>
SYKU:	<input type="text" value="8704"/>	Vých. délka:	<input type="text" value="12 51 04.378"/>	NM:	<input type="text" value="460"/>
				OOO:	<input type="text" value="405"/>
				SITMAP:	<input type="text" value="6442"/>
Popis:	<input type="text" value="Dvoják s prasklinou na kmeni, až k bazi, kalusuje. V roce 1994 neplodil. OS(2003), fa BAOBAB, PPK - zdravotní a bezpečnostní řez, konzervace"/>				
Provedené zásahy	<input type="text" value="OS(2003)"/>				
Navrhovaná opatření:	<input type="text"/>				
Ochranné pásmo a výjimky:	<input type="text" value="OP- 10 m"/>				
Bibliografické údaje (rok)	<input type="text"/>	Fotodokumentace stromu (rok)	<input type="text" value="1992"/>		
Poznámka:	<input type="text" value="Vyhlášeno : Usnes. Rady ONV Domažlice c. 126 z 06.6.1980, usn. ONV Domažlice z 23.9.1987, vyhláška ONV z 1.10.1987. Revize 2003"/>				
Datum zpracování záznamu:	<input type="text" value="6.3.2004"/>	Kdo zpracoval záznam:	<input type="text" value="Reš"/>		
Další souřadnice JTSK	X2:	<input type="text"/>	Y2:	<input type="text"/>	
	X3:	<input type="text"/>	Y3:	<input type="text"/>	

Příloha č. V

V Úněticích 12.4.2008

Věc: Přílohy žádosti

Tento seznam je nedílnou součástí Žádosti o poskytnutí finančních prostředků v rámci Programu péče o krajinu v roce 2008 na akci: **Ošetření významných stromů „Bořické lípy“**

Vyjádření ke stavu stromů (příloženo).

Zdůvodnění předmětu žádosti, včetně objasnění efektu navrhovaného opatření.
Jedná se o skupinu čtyř mohutných lip, které vytvářejí výraznou dominantu dané lokality. U předmětných lip bude provedeno ošetření zahrnující řez koruny a u dvou jedinců navíc instalaci pevné vrtané vazby – zajištění nestabilních tlakových vidlic (prevence proti rozlomení stromů). Cílem navržených zásahů je kromě zlepšení provozní bezpečnosti, především posílení vitality stromů a podpora jejich dlouhodobého funkčního setrvání. Již bylo zahájeno řízení o vyhlášení šetřených lip za památné stromy.

Návrh opatření u jednotlivých stromů včetně položkového rozpočtu.

Lípa č.1 $\sigma_{1,3} = 284$ cm	12.000,-
Zdravotní řez stromu, odlehčení kosterních větví	1.200,-
Instalace pevné vrtané vazby – práce	2.300,-
Instalace pevné vrtané vazby - materiál	
Lípa č.2 $\sigma_{1,3} = 262$ cm	12.800,-
Redukční sesazovací řez stromu, odlehčení kosterních větví	
Lípa č.3 $\sigma_{1,3} = 350$ cm	14.000,-
Zdravotní řez stromu	1.200,-
Instalace pevné vrtané vazby – práce	2.800,-
Instalace pevné vrtané vazby	
Lípa č.4 $\sigma_{1,3} = 265$ cm	9.600,-
Zdravotní řez, symetrizace koruny	
Rekapitulace dle druhu zásahu	
Řez stromu (4 ks)	48.400,-
Instalace vazby (2 ks)	7.500,-
Cena celkem	55.900,-

Pozn.: ceny jsou uvedeny bez DPH 19%

Výpis z katastru nemovitostí a kopie katastrální mapy (příloženo).

Pověření realizací opatření (příloženo).

BAOBAB – péče o zeleň s.r.o. | Únětice 3 | 252 62 Horoměřice
tel: +420 224 319 917 | fax: +420 224 320 079 | e-mail: info@baobab.cz
ICO: 26150646 | DIČ: CZ 26150646

www.baobab.cz

Příloha č. VI

vážený pan
Ing. Petr Sladký
MěÚ Domažlice – OŽP
U Nemocnice 579
344 20 Domažlice
tel.: 379719267
email: petr.sladky@mesto-domazlice.cz

v Úněticích 11.4.2007

VĚC: Vyjádření ke stavu stromu

Toto vyjádření k posouzení zdravotního stavu a návrhu opatření pro památný strom **Pastýřova hruška** rostoucí na p.p.č. 943 v k.ú. Únějovice bylo zpracováno na základě žádosti Ing. Petra Sladkého - pracovníka odboru životního prostředí Městského úřadu v Domažlicích, a po terénním šetření provedeném dne 11.4.2007.

Hrušeň obecná (*Pyrus communis*)

Zjištěný stav: ($d_{1,3} = 139$ cm, $v =$ cca 14 m, šířka koruny = cca 10 m)

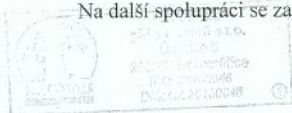
Tento památný strom byl v roce 2003 odborně ošetřen.

- **Stanoviště:** Tento strom roste v travnaté ploše poblíž nebezpečné lesní silnice. Dle historických pramenů rostl původně na okraji louky, na hranici lesa. V současnosti se za lesní cestou nachází vzrostlý borový porost a na místě původní louky, hustá smrková mlazina. Hruška je silně zastíněná.
- **Stav kořenů:** Ukotvení stromu v půdě nevykazuje žádný viditelný defekt.
- **Stav kmene:** Na kmeni se nachází větší počet vstupů do dutin (rozsáhlé napadení dřevními houbami). Kmen se větví těsně nad zemí na tři kosterní větve (narušené tlakové větvení).
- **Stav koruny:** V koruně se nachází menší množství odumřelých větví a menší množství sekundárních výhonů - vlků.

Provozní bezpečnost a další perspektiva: Provozní bezpečnost hrušky je nízká. Jedná se o strom se sníženou vitalitou, nicméně její perspektiva do budoucna je značná.

Návrh opatření: U šetřené hrušky doporučuji navázat na předchozí ošetření a zopakovat zdravotní řez spojený se šetrným odlehčením kosterních větví. Narušené kosterní větve doporučuji zajistit nedestruktivní pružnou vazbou. Neméně důležité je strom uvolnit a zajistit mu dostatek světla. Doporučuji vykácet mladé smrky v pásu minimálně 3 m od okraje koruny hrušky a několik krajních borovic za lesní cestou. Sluneční záření bude s největší pravděpodobností stimulovat tvorbu náhradních výhonů na kmeni. V dalších krocích pak lze přistoupit k postupnému sesazování koruny (stabilizace proti rozlomení) a odstranění pružné vazby. Nedostatek světla bude naopak vést k postupnému odumírání jedince!!!

Na další spolupráci se za firmu **BAOBAB – péče o zeleň s.r.o.** těší,

Ing. Petr Růžička
jednatel
(tel.: 603256754)

BAOBAB PÉČE O ZELEN, s.r.o., Únětice 3, 252 62 Horoměřice
tel.: 224 319 917, fax: 224 320 079, E-mail: info@baobab.cz, URL: <http://www.baobab.cz>
IČO: 26150646, DIČ: CZ 26150646

Příloha č. VII

vážený pan
Ing. Petr Sladký
MěÚ Domažlice – OŽP
U Nemocnice 579
344 20 Domažlice
tel.: 379719267
email: petr.sladky@mesto-domažlice.cz

v Úněticích 11.4.2007

VĚC: Cenová nabídka

Vážený pane inženýre,
na základě Vašeho požadavku, a po terénním šetření provedeném dne 11.4.2007, si Vám dovoluji předložit naši cenovou nabídku **na ošetření památného stromu: Pastýřova hruška u Únějovic**.

Cílem navrženého zásahu je především zlepšit provozní bezpečnost šetřeného jedince a v neposlední řadě vylepšit jeho zdravotní stav a posílit vitalitu jakožto významného vegetačního prvku dané lokality.

U hrušky bude proveden zdravotní řez spojený se šetrným odlehčením kosterních větví. Jako prevence proti rozlomení kmene bude instalovaná pružná vazba – systém FLORAPAS. Z důvodu uvolnění stromu budou z jeho bezprostřední blízkosti odstraněny mladé smrky.

Předpokládaný termín provedení ošetření: V/2007.

Zdravotní řez stromu	7.200,-
Instalace pružné vazby	10.500,-
Cena celkem bez DPH	17.700,-
Cena celkem včetně DPH 19%	21.063,-

Na další spolupráci se za firmu **BAOBAB – péče o zeleň s.r.o.** těší,

Ing. Petr Kůžička
jednatel
(tel.: 603256754)

BAOBAB PÉČE O ZELENĚ, s.r.o., Únětice 3, 252 62 Horoměřice
tel.: 224 319 917, fax: 224 320 079, E-mail: info@baobab.cz, URL: <http://www.baobab.cz>
IČO: 26150646, DIČ: CZ 26150646

Příloha č. VIII – Pozice jednotlivých památných stromů Domažlicka

Příloha č. IX. - Památné stromy Domažlicka

IX. 1 Hamerský dub

Druh: dub letní (*Quercus robur*)

Stáří: přes 100 let

Obvod kmene: 455 cm

Výška: 25 m

Rok vyhlášení: 1987

Důvod ochrany: vzrůst, krajinná dominanta, estetika

Popis: Hamerský dub se nachází na katastrálním území obce Újezd u Domažlic nedaleko osady Nový Hamr u Trhanova. Zdravý přibližně 150let starý dub letní roste v remízku mezi poli, severovýchodně od osady, v nadmořské výšce 460 m. Jedná se o dvoják s prasklinou na kmeni.

(Pozice na mapě: 63 viz příloha č.VIII)

IX. 2 Hruška v poli

Druh: hrušeň obecná (*Pyrus communis*)

Stáří: přes 200 let

Obvod kmene: 240 cm

Výška: 14 m

Rok vyhlášení: 1987

Důvod ochrany: věk, vzrůst, krajinná dominanta

Popis: Hruška v poli se nachází na katastrálním území obce Bořice u Domažlic u vsi Sedlice jihovýchodně od Domažlic. Přibližně třistaletá hrušeň obecná roste na poli jihozápadně od obce a severně od silnice Zahořany – Bořice. Strom má poškozenou korunu, ale je vitální. U paty je šupinovka kostřbatá. Okolí je neupravené. (Pozice na mapě: 66)

IX. 3 Osvračínský jinan

Druh: jinan dvoulaločný (*Ginko biloba*)

Stáří: přes 100 let

Obvod kmene: 225 cm

Výška: 16,5 m

Rok vyhlášení: 1987

Důvod ochrany: dendrologie

Popis: Osvračínský jinan se nachází na katastrálním území obce Osvračín jihozápadně od Staňkova. Stoletý samčí jinan dvoulaločný roste ve dvoře zemědělského družstva u novogoticky upraveného zámečku v centru obce. Jedná se o jedince pěkného vzrůstu. Údajně byl vysazen jako třináctiletý stromek kolem roku 1920. Strom je vitální, má hustou a štíhlou korunu. Spodní větve jsou poškozeny dopravou. V letech 1999 – 2001 nastalo výrazné zhoršení zdravotního stavu. ½ větví v celé koruně z nezjištěných příčin uschla. V současné době se zdá být zcela uschlý. (Pozice na mapě: 61)

IX. 4 Pastýřova hruška

Druh: hrušeň obecná (*Pyrus communis*)

Stáří: přibližně 600 let

Obvod kmene: 435 cm

Výška: 17 m

Rok vyhlášení: 1987

Důvod ochrany: stáří

Popis: Pastýřova hruška se nachází na katastrálním území obce Únějovice. Téměř šestisetletá hrušeň obecná roste v lese Cikánovka jihovýchodně od obce v nadmořské výšce 500m. Z českých památných hrušní má nejsilnější kmen. V koruně rozsáhlé prosychání, otevřená centrální dutina. Kmen je téměř rozpadlý na tři části. Na kmeni i větvích se nacházejí houby a větve jsou polámané. Podle tvrzení místních obyvatel se pod ní scházeli pastevcí. Odtud nese svůj název. (Pozice na mapě: 67)

IX. 5 Luženická lípa

Druh: lípa malolistá (*Tilia cordata*)

Stáří: přibližně 300 let

Obvod kmene: 340 cm

Výška: 20 m

Rok vyhlášení: 1980

Důvod ochrany: vzrůst, krajinná dominanta, estetika, stáří

Popis: Luženická lípa se nachází na katastrálním území obce Luženice severozápadně od Domažlic. Přibližně třistaletá lípa malolistá roste vedle křižce u cesty na sever od obce, v nadmořské výšce 460 m. Je také nazývána po starém selském rodu „Machovic lípa“. Krásný, pravidelně rostlý strom si v padesátých letech 20. století vybral režisér Martin Frič pro film Psohlavci. Při jeho natáčení měla lípa padnout. Luženičtí tehdy Fričovi záměr rozmluvili. (Pozice na mapě: 62)

IX. 6 Bílkovský javor

Druh: javor klen (*Acer pseudoplatanus*)

Stáří: 300 let

Obvod kmene: 528 cm

Výška: 40 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: vzrůst, stáří

Popis: Bílkovský javor se nachází na katastrálním území obce Kout na Šumavě nedaleko Kdyně. Přibližně třistaletý javor klen roste východně od Novodvorského rybníku na okraji lesa v nadmořské výšce 430 m. Strom vyniká mohutnými kořenovými náběhy a dutinami v kořenech. (Pozice na mapě: 75)

IX. 7 Lípa u Krasálů

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*)

Stáří: 320 let

Obvod kmene: 610 cm

Výška: 35 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: vzrůst, stáří, krajinná dominanta

Popis: Lípa u Krasálů se nachází na katastrálním území obce Kout na Šumavě nedaleko Kdyně. Přibližně třistaletá lípa velkolistá roste u polní cesty na hraně terasy nad severovýchodním cípem Novodvorského rybníku v nadmořské výšce 420 m. Tato poloha ještě zvýrazňuje její dominantu. Hlavní kmen se dělí na dvě části. Její borka je velmi hrubá. Má nápadně hustou, pyramidální, zcela pravidelnou korunu a patří mezi nejhezčí lípy v kraji. (Pozice na mapě: 73)

IX. 8 Bílkovský dub

Druh: dub letní (*Quercus robur*)

Stáří: přes 200 let

Obvod kmene: 550 cm

Výška: 35 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: vzrůst, stáří, krajinná dominanta

Popis: Bílkovský dub se nachází na katastrálním území obce Kout na Šumavě nedaleko Kdyně. Přibližně dvěstěletý dub letní roste východně od Novodvorského rybníku na okraji lesa v nadmořské výšce 440 m. Má nápadně válcovitý kmen a spodní větve jsou proschlé. (Pozice na mapě: 74)

IX. 9 Dub v třešňové rovcí

Druh: dub letní (*Quercus robur*)

Stáří: 500 let

Obvod kmene: 630 cm

Výška: 30 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: vzrůst, stáří

Popis: Dub v třešňové rovcí se nachází na katastrálním území obce Kout na Šumavě nedaleko Kdyně. Přibližně pětisetletý dub letní roste v rokli severovýchodně od osady Starý dvůr v nadmořské výšce 460 m. Kmen má centrální dutinu, trhlinu na kmeni a je silně proschlý, včetně kosterních větví. Koruna je velmi široká a mohutná. (Pozice na mapě: 77)

IX. 10 Jehlíkova lípa

Druh: lípa evropská (*Tilia x europaea*)

Stáří: 350 let

Obvod kmene: 480 cm

Výška: 20 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: vzrůst, stáří

Popis: Jehlíkova lípa se nachází na katastrálním území obce Úboč u Kdyně. Přibližně tři sta padesátiletá lípa evropská roste na hrázi Úbočského rybníka nad mlýnem v nadmořské výšce 485 m. Již z dálky nás upoutají její větve, které zasahují až do vody rybníka. (Pozice na mapě: 68)

IX. 11 Lípa ve Staré Pasečnici

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*)

Stáří: 400 let

Obvod kmene: 485 cm

Výška: 35 m

Rok vyhlášení: 1980

Důvod ochrany: vzrůst, stáří, estetika

Popis: Lípa ve Staré Pasečnici se nachází na katastrálním území Psečnice v osadě Stará Pasečnice jižně od Domažlic. Čtyřistaletá lípa velkolistá roste před domem čp. 30 (u Maksů) u silnice v nadmořské výšce 500 m. Lípa vyniká mohutnými kořeny, které svým růstem začali narušovat opěrnou zeď nad silnicí. Obecní úřad nechal vybudovat v roce 1992 novou opěrnou zeď z 36 tun kamene. Vznikla tak zeď nová o délce 41m. (Pozice na mapě: 72)

IX. 12 Dub nad Spáleným rybníkem

Druh: dub letní (*Quercus robur*)

Stáří: 350 let

Obvod kmene: 625 cm

Výška: 28 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: vzrůst, stáří, krajinná dominanta

Popis: Dub nad Spáleným rybníkem se nachází na katastrálním území obce Kout na Šumavě nedaleko Kdyně. Přibližně tři sta padesát let starý dub letní roste osamoceně na pastvině nad Spáleným rybníkem v nadmořské výšce 420 m. Je nízký a jeho soudkovitý kmen s velmi hrubou borkou se ve dvou metrech náhle zužuje, jakoby byl zaškrcený. Záhy se kmen dělí na mnoho dlouhých, křivolakých větví, které tvoří nápadně širokou, hustou, i když částečně proschlou korunu. Od dubu je krásný výhled na zříceninu Rýzmběrka. (Pozice na mapě: 76)

IX. 13 Sikova lípa

Druh: lípa malolistá (*Tilia cordata*)

Stáří: 400 let

Obvod kmene: 620 cm

Výška: 25 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: vzrůst, stáří, krajinná dominanta

Popis: Sikova lípa se nachází na katastrálním území obce Rudoltice u Černíkova severozápadně od obce Kdyně. Čtyřistaletá lípa malolistá roste na zahradě za domem čp. 16, ve střední části obce. Svůj název získala po původním majiteli domu. Má mohutné kořenové náběhy, ve kmeni velkou otevřenou dutinu a polovina koruny je odlomena. (Pozice na mapě: 80)

IX. 14 Starodvorské duby

Druh: dub letní (*Quercus robur*) (3 ks)

Stáří: 400, 500, 500 let

Obvod kmene: 683, 640, 620 cm

Výška: 22,5, 29,5, 29 m

Rok vyhlášení: 2002

Důvod ochrany: vzrůst, stáří, krajinná dominanta

Popis: Starodvorské duby se nacházejí na katastrálním území obce Kout na Šumavě v osadě Starý dvůr. Tři přibližně pětisetleté duby letní rostou na louce mezi cestou a zahradou v nadmořské výšce 480 m. Pocházejí z doby vlády rodu Stadionů. Původně byly stromy 4, dnes 3. Dub č.1 má souměrnou korunu, válcovitý kmen a tenké větve již od 1 metru. Dub č.2 vypadá nejzdravěji. Asi ve 2 metrech se nachází dutina po odstraněné větvi. Korunu má mohutnou a širokou. Dub č.3 má mohutný kmen, v celé délce poškozený, ztrouchnivělý. Koruna je široká, spodní větve proschlé. (Pozice na mapě: 79)

IX. 15 Trhanovská alej

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), lípa malolistá (*Tilia cordata*) (140 ks)

Stáří: nejstarší 350 let

Obvod kmene: max. 620 cm

Výška: max. 22 m

Rok vyhlášení: 1994

Důvod ochrany: stáří, krajinná dominanta

Popis: Trhanovská alej se nachází na katastrálním území obce Trhanov. Jedná se o chráněné stromořadí kolem silnice č.195 mezi Trhanovem a Novým Hamrem, směrem na Klenčí pod Čerchovem v nadmořské výšce 450 m a je tvořeno přibližně 140 stromy. Původní stromy jsou přibližně třístapadesát let staré a údajně je dal vysadit trhanovský pán Volf Maxmilián Laminger z Albenreuthu (alias Lomikar), který tak nechvalně proslul díky Jiráskovým Psohlavcům. Přes časté ošetřování se zdravotní stav aleje horší, stromořadí je však doplňováno. Několik desítek lip tak pochází ze současnosti. (Pozice na mapě: 65)

IX. 16 U čtyřech lip

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), lípa malolistá (*Tilia cordata*)

Stáří: 200 let

Obvod kmene: 320, 332, 348, 511 cm

Výška: 27, 30, 30, 27 m

Rok vyhlášení: 2002

Důvod ochrany: vzrůst, krajinná dominanta, součást kulturní památky

Popis: U čtyřech lip skupina památných stromů nacházející se na katastrálním území obce Kout na Šumavě u cesty směrem na Starý dvůr. Semknutá čtveřice lip (tři lípy velkolisté a jedna lípa malolistá) rostoucí v nadmořské výšce 480 m obklopovala nedochovaný křížek. Malebná skupina je především krásný, zdaleka viditelný celek, od kterého je pěkný výhled do kraje. Kmeny lip se vyznačují doširoka se rozbíhajícími kořenovými náběhy. (Pozice na mapě: 78)

IX. 17 Stromořadí na Šibenici

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*)

Stáří: 150 let

Obvod kmene: max. 340 cm

Výška: max. 24 m

Rok vyhlášení: 2002

Důvod ochrany: krajinná dominanta, součást kulturní památky

Popis: Stromořadí na šibenici se nachází na katastrálním území města Kdyně. Jednostranná alej, která kdysi vedla k šibenici, roste okolo cesty mezi poli na kopec severně od města v nadmořské výšce 517 m. Je tvořena 11 lípami velkolistými a jedním jasanem ztepilým starých přibližně sto padesát let. Jedna z lip se v roce 2000 zlomila a byla zde ponechána jako torzo. (Pozice na mapě: 81)

IX. 18 Pivoňské lípy I.

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) (2 ks)

Stáří: 300 let

Obvod kmene: 450, 446 cm

Výška: 35, 31 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: stáří, vzrůst

Popis: Pivoňské lípy I. jsou památné stromy nacházející se na katastrálním území Pivoň nedaleko obce Mnichov severozápadně od Domažlic. Dvě lípy velkolisté stojí přímo před vstupem do pivoňského kláštera. Lípa č.2 přišla v minulosti o vrchol. Ten byl postupně nahrazen hustým chocholem silných a pokroucených větví. Pivoňské lípy I. jsou součástí CHKO Český les. (Pozice na mapě: 54)

IX. 19 Pivoňské lípy II.

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) (3 ks)

Stáří: 350 let

Obvod kmene: 545, 570, 440 cm

Výška: 37, 37, 42 m

Rok vyhlášení: 2002

Důvod ochrany: stáří, vzrůst, krajinná dominanta

Popis: Pivoňské lípy II. jsou památné stromy nacházející se na katastrálním území Pivoň nedaleko obce Mnichov severozápadně od Domažlic. Dvě z lip velkolistých rostou v terasovitém svahu za pivoňským hřbitovem a jedna u polní cesty, všechny v nadmořské výšce okolo 600 m. Lípy jsou charakteristické tím, že jejich kmeny plynule přecházejí do neobvykle mohutných a mechem porostlých kořenových náběhů. Pivoňské lípy II. jsou součástí CHKO Český les. (Pozice na mapě: 53)

IX. 20 Loučimské lípy

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) (4 ks)

Stáří: 180 let

Obvod kmene: 341, 343, 238, 393 cm

Výška: 27, 22, 21, 23 m

Rok vyhlášení: 1986

Důvod ochrany: krajinná dominanta, vzrůst, součást kulturní památky

Popis: Loučimské lípy Jsou památné stromy nacházející se na katastrálním území obce Loučim jihovýchodně od Kdyně. Čtyři lípy velkolisté rostou u loučimského hřbitova a obklopují sochu sv. Jana Nepomuckého z roku 1818. Jejich stáří je odhadováno na 180 let. U všech jedinců se nalézají tzv. druhotné koruny. (Pozice na mapě: 82)

IX. 21 Fremuthova jedle

Druh: jedle bělokorá (*Abies alba*)

Stáří: 150 let

Obvod kmene: max. 392 cm

Výška: 60 m

Rok vyhlášení: 1994

Důvod ochrany: vzrůst

Popis: Fremuthova jedle se nachází na katastrálním území Dolní Folmava v blízkosti obce Česká Kubice jihozápadně od Domažlic. Přibližně stopadesátiletá jedle bělokorá roste na jižním svahu pod Čerchovem v nadmořské výšce 840 m v porostu starých jedlí a buků u nezpevněné lesní cesty vedoucí z prudké pravotočivé zatáčky pod Čerchovem. Jedná se o krásný exemplář s přímým kmenem, vysoko vystavěnou korunou. Fremuthova jedle je nejvyšší jedlí CHKO Český les a druhou nejsilnější památnou jedlí v ČR. (Pozice na mapě: 69)

IX. 22 Smrk u zámečku

Druh: smrk ztepilý (*Picea abies*)

Stáří: přes 200 let

Obvod kmene: 443 cm

Výška: 46 m

Rok vyhlášení: 1994

Důvod ochrany: vzrůst

Popis: Smrk u zámečku se nachází na katastrálním území Dolní Folmava u obce Česká Kubice jihozápadně od Domažlic. Přes dvě stě let starý smrk ztepilý roste nedaleko bývalého zámečku v údolí Chladné Bystřice jižně od Čerchova v nadmořské výšce 650 m. Zdravý smrk vyrůstá na prameništi asi 75 metrů od cesty. Má mohutné kořenové náběhy, válcovitý kmen a spodní větve jsou suché. Smrk u zámečku je součástí CHKO Český les. (Pozice na mapě: 70)

IX. 23 Dub u gymnázia

Druh: dub letní (*Quercus robur*)

Stáří: 110 let

Obvod kmene: 350 cm

Výška: 30 m

Rok vyhlášení: 1994

Důvod ochrany: stáří, vzrůst, estetika

Popis: Dub u gymnázia se nachází na katastrálním území města Domažlice. Přibližně stoletý dub letní roste mezi budovami gymnázia J. Š. Baara na pivovarské ulici. Jedná se o mohutný soliterní strom s bohatě větvenou korunou. (Pozice na mapě: 64)

IX. 24 Lípa u hřbitova

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*)

Stáří: 350 let

Obvod kmene: 780 cm

Výška: 27 m

Rok vyhlášení: 2001

Důvod ochrany: stáří, vzrůst

Popis: Lípa u hřbitova se nachází na katastrálním území města Poběžovice. Tři sta padesát let stará lípa velkolistá roste u silnice naproti vchodu na hřbitov v nadmořské výšce 450 m. Kmen lípy má velkou otevřenou dutinu a je jakoby srostlý ze tří částí. Korunu tvoří tři hlavní větve. Koruna je velmi pěkná, hustá a životná i když některé větve od konců zasychají. (Pozice na mapě: 56)

IX. 25 Alej ke sv. Anně

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), lípa malolistá (*Tilia cordata*) (48 ks)

Stáří: nejstarší 300 let

Obvod kmene: max. 548 cm

Výška: max. 20 m

Rok vyhlášení: 2003

Důvod ochrany: krajinná dominanta, součást kulturní památky

Popis: Alej ke sv. Anně je chráněné stromořadí nacházející se na katastrálním území obce Horšovský Týn. Alej je tvořena 43 lípami malolistými a 5 lípami velkolistými. Vede od silnice na Mašovice k pozdně gotickému poutnímu kostelu sv. Anny na Vršíčku. Z větší části je alej oboustranná, třetina ke konci aleje tvoří jednostranný doprovod. Součástí aleje jsou i stromy z novější výsadby. (Pozice na mapě: 58)

IX. 26 Modřín v jubilejním hájku

Druh: modřín japonský (*Larix kaempferi*)

Stáří: 80 let

Obvod kmene: 235 cm

Výška: 44 m

Rok vyhlášení: 2003

Důvod ochrany: vzrůst, dendrologie, historická událost

Popis: Modřín v jubilejním hájku se nachází na katastrálním území obce Česká Kubice jihozápadně od Domažlic. Modřín japonský roste mezi Českou Kubicí a Pecí pod Čerchovem v nadmořské výšce 570 m. Přes svůj poměrně nízký věk patří mezi velmi pěkně urostlé exempláře. Strom byl vysazen v roce 1928 k 10. výročí vzniku ČSR v tzv. Jubilejním hájku. Hájek leží na ploše 80. arů a jeho 303 stromů představuje 22 domácích i cizích druhů dřevin. Modřín v jubilejním hájku je součástí CHKO Český les. (Pozice na mapě: 71)

IX. 27 Javor pod zámkem

Druh: javor klen (*Acer pseudoplatanus*)

Stáří: přibližně 300 let

Obvod kmene: 515 cm

Výška: 27 m

Rok vyhlášení: 2003

Důvod ochrany: vzrůst, estetika

Popis: Javor pod zámkem se nachází na katastrálním území obce Horšovský Týn severně od Domažlic. Přibližně třistaletý javor klen roste v blízkosti budovy pošty v jižní zahradě v čtyřiceti hektarovém zámeckém parku. Jedná se o esteticky krásného jedince pravidelného růstu. Má nízko posazenou, poněkud asymetrickou korunu. Je to výjimečný dominantní prvek na zámecké terase. (Pozice na mapě:59)

IX. 28 Javor u Vdovského domu

Druh: javor klen (*Acer pseudoplatanus*)

Stáří: přibližně 300 let

Obvod kmene: 505 cm

Výška: 24 m

Rok vyhlášení: 2003

Důvod ochrany: stáří, vzrůst, součást kulturní památky

Popis: Javor u Vdovského domu se nachází na katastrálním území obce Horšovský Týn severně od Domažlic. Přibližně třistaletý javor klen roste v zámeckém parku přímo před budovou tzv. Vdovského domu, který byl jako letohrádek postaven roku 1730. Strom má výrazně asymetrickou korunu, kterou nese vidlice silných pokroucených větví. Patrná je taktéž dutina po vylomené větvi. Jedná se o velmi atraktivní javor, který je ozdobou pěkného přírodně krajinářského zámeckého parku. (Pozice na mapě: 60)

IX. 29 Vranovské jasany

Druh: jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) (2 ks)

Stáří: přibližně 150 let

Obvod kmene: 398, 417 cm

Výška: 25 m

Rok vyhlášení: 2005

Důvod ochrany: vzrůst, krajinná dominanta

Popis: Vranovské jasany se nacházejí na katastrálním území Vranov u obce Mnichov jihozápadně od Poběžovic. Přibližně stopadesátileté jasany ztepilé rostou u hlavní silnice na jihozápadním konci obce. Vranovské jasany jsou součástí CHKO Český les. (Pozice na mapě: 55)

IX. 30 Sezemínská lípa

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*)

Stáří: přibližně 300 let

Obvod kmene: 540 cm

Výška: 25 m

Rok vyhlášení: 2005

Důvod ochrany: krajinná dominanta, vzrůst, stáří

Popis: Sezemínská lípa se nachází na katastrálním území Sezemín u obce Mnichov jihozápadně od Poběžovic. Přibližně třistaletá lípa velkolistá roste na bývalé návsi v nadmořské výšce 550 m. Sezemínská lípa je součástí CHKO Český les. (Pozice na mapě: 52)

IX. 31 Zámecký buk

Druh: buk lesní (*Fagus sylvatica*)

Stáří: nezjištěno

Obvod kmene: 360 cm

Výška: 23 m

Rok vyhlášení: 2005

Důvod ochrany: krajinná dominanta, vzrůst

Popis: Zámecký buk se nachází na katastrálním území města Poběžovice. Buk lesní roste v poběžovického zámku a tvoří tak významnou krajinnou dominantu. (Pozice na mapě: 57)

IX. 32 Vavřínecké lípy

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) (4 ks)

Stáří: 200 let

Obvod kmene: 308, 461, 343, 335 cm

Výška: 21, 23, 14, 23 m

Rok vyhlášení: 2005

Důvod ochrany: krajinná dominanta, součást kulturní památky, vzrůst

Popis: Vavřínecké lípy se nacházejí na katastrálním území města Domažlice. Přibližně dvěstěleté 4 lípy velkolisté rostou na kopci zvaném Vavříneček, který se tyčí malebně nad městem. Je to známé poutní místo, kterému vévodí barokní kaple sv. Vavřince. Pout' ke sv. Vavřinci je nedílnou součástí každoročních Chodských slavností. (Pozice na mapě: žlutý bod)

IX. 33 Lípy u bývalé bořické hospody

Druh: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) (4 ks)

Stáří: přibližně 150 let

Obvod kmene: 284, 262, 350, 265 cm

Výška: 20 m

Rok vyhlášení: 2008

Důvod ochrany: krajinná dominanta

Popis: Lípy u bývalé bořické hospody se nacházejí na katastrálním území Bořice u Domažlic západně od obce Zahořany. Čtyři přibližně stopadesátileté lípy velkolisté rostou na zahradě rodinného doku čp. 37, u bývalé bořické hospody. Tyto lípy patří mezi nejmladší vyhlášené památné stromy na Domažlicku. (Pozice na mapě: žlutý bod)

Příloha č. X - Fotodokumentace vybraných památných stromů Domažlicka

Osvračínský jinan

Pastýřova hruška

Bílkovský javor

Lípa u Krysálů

Bílkovský dub

Lípa ve Staré Pasečnici

Dub nad Spáleným rybníkem

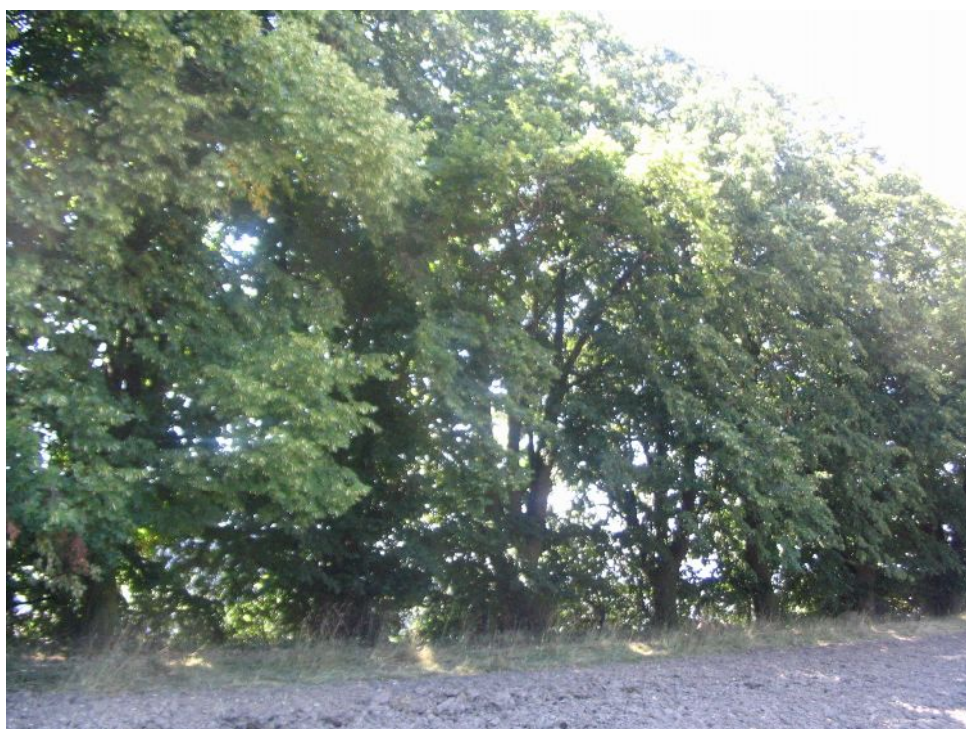
Starodvorské duby

Trhanovská alej

U čtyřech lip

Stromořadí na Šibenici

Pivoňské lípy I.

Pivoňské lípy II.

Loučimské lípy

Fremuthova jedle

Dub u gymnázia

Lípa u hřbitova

Alej ke sv. Anně

Javor pod zámekem

Javor u Vdovského domu

Vranovské jasany

Zámecký buk

Lípy u bývalé bořické hospody